

גליון
באר
הכהנה

נערך ונלקט מתוך תוכן דברי שיחותיו של
מורינו הגה"צ רבי אברהם אלימלך בידרמן שליט"א

בהעלותך

מכון
באר
האמונה

גליון באר הפרשה

להערות והארות,
וכן לכל עניין אחר
ניתן לפנות:
לטלפון 718.484.8136

או לאימיל:
Mail@BeerHaparsha.com

מדי שבוע בשבוע בדוא"ל בחינם

הירשמו היום!

לשון הקודש

באר הפרשה
mail@beerhaparsha.com

אידיש

דער פרשה קוואל
mail@derparshakval.com

אנגלית

Torah Wellsprings
mail@torahwellsprings.com

ספרדית

Manantiales de la Torá
info@manantialesdelatorah.com

צרפתית

Au Puits de La Paracha
info@aupuitsdelaparacha.com

איטלקית

Le Sorgenti della Torah
info@lesorgentidellatorah.com

רוסית

Колодец Торы
info@kolodetztory.com

מכון **ארה"ב:**
Mechon Beer Emunah
1660 45th St, Brooklyn NY 11204
718.484.8136

בארה"ק:
מכון באר האמונה
רח' דובב מישרים 4/2
עיה"ק ירושלים תובב"א
025 688 040

יו"ל ע"י מכון באר אמונה
כל הזכויות שמורות להמכון © 2022

העתקה או הדפסה של הגליון בכל פרמוט שהוא כדי להרויח או לפרסם עסק וכדו' ללא אישור בכתב ממכון באר האמונה הינו נגד החלכה והחוק הבינלאומי

תוכן הענינים

פרשת בהעלותך

- ב..... על פי ה' - שיהא שם שמים שגור בפיו ובלבבו.....
- ה..... כי ה' דיבר טוב - להאמין שהכל לטובה ולא להתלונן.....
- ז..... מקשה תעשה - ההתעלות וההתרוממות שעל ידי ה'קושי'.....
- יא..... והטבנו לך - להיות טוב ומיטיב ולא להיפך ח"ו.....
- יב..... ישמחו במלכותך שומרי שבת - השיר והשבח ביום שב"ק.....
- יד..... אותי יום יום ידרושון - לעסוק בדברי תורה דבר יום ביומו.....

פרשת בהעלותך

על פי ה' - שיהא שם שמים שגור בפיו ובלבבו
 בפרשתן (ט יח-ב), 'על פי ה' יסעו ועל פי ה' יחנו וגו',
 על פי ה' יחנו ועל פי ה' יסעו, וכתב השל"ה
 הק' (דרך חיים תוכחת מוסר יב) וז"ל, יש רמז מוסר בכאן,
 על כל פעולה או תנועה שהאדם עושה, יאמר 'אם ירצה
 השם' או 'בעזרת השם'. למשל, בלכתו בדרך יאמר

הנני נוסע בעזרת השם יתברך, וברעתי לחנות במקום
 פלוני בעזרתו יתברך אם ירצה, וכשבא למקום החניה
 אז יחזור ויתן שבת, ויאמר הנה בעזרת השם יתברך
 באתי הנה, וברעתי ליסע לזמן פלוני בעזרתו יתברך
 אם ירצה, נמצא שם שמים שגור בפיו* בשעה שעולה
 במחשבתו, ובשעת מעשה, ככה בכל פעולותיו². עכ"ל¹.

א. פשיטא ואין צריך לומר שאין די ב'אמירה' אלא בעיקר ש'יחיה' במחשבתו שבמוחו ובהרגשתו בלב כיצד כל המעשים והפעולות הם רק 'אם ירצה השם', ומבלי עזרתו ית' אינו יכול לעשות כלום, ואפילו להניע אצבע קטנה.

וכעין מה שסיפר הגה"ק החפץ חיים זי"ע על הגה"ק רבי מרדכי באנעט זי"ע, שהתלמידים ראו שהוא רגיל לעשות כצורת אותיות באוויר, משהתבוננו היטב הבינו שהוא מצייר לעצמו תיבות אלו - אשרי איש שלא ישכח וכן אדם יתאמץ בך, שהזכיר לעצמו - שלא להסיח דעת מהבורא יתב"ש (הובא בחפץ חיים ופעלו, וכן ברחמי האב ערך 'זכירה' ס"ק כ"ג).
 ב. ועל ידי ש'יהא שם שמים שגור בפיו' יזכה אכן שכל מעשיו יהיו 'בעזרת השם' ובהצלחה גדולה מתוך סייעתא דשמיא. וכך הובא ב'אצר המדרשים', מעשה באדם עשיר שהיה נדיב לב ובעל צדקה, אך לבו לא היה שלם באמונה ובהשגחה פרטית, בלבבו סבר תמיד כי את כל עושרו רכש בכוחו ובעוצם ידו, פעם יצא ליום השוק על מנת לקנות שוורים, בדרך פגע בו אליהו הנביא שנראה כסוחר, שאלו אליהו, להיכן אתה הולך, אמר לו, לשוק אני הולך לקנות שוורים, אמר לו אליהו, אמור 'אם ירצה השם', או אם יגזור ה' יתברך, השיב לו הסוחר, הרי המעות בכיסי והדבר תלוי אך ורק ברצוני, השיבו אליהו, אם כך אתה אומר לא תצליח.

ואכן, כאשר המשיך הסוחר בדרכו נפל כיס המעות מאמתחתו בלא שהרגיש בכך, ראה אליהו את הכיס, והניחו על סלע בלב יער במקום שאין בני אדם עוברים שם. הסוחר הגיע לשוק, ולאחר יגיעה רבה מצא שוורים מובחרים, וכאשר רצה לשלם עבורם הבחין שהמעות אבדו לו, וחזר לביתו בפחי נפש, אחרי זמן מה נטל שוב מעות, ויצא מביתו אל השוק לקנות שוורים, הפעם בא אליו אליהו בדמות זקן וחזר על שאלתו כבפעם הקודמת.

כשראה שעדיין אינו אומר מה שלמדו, אמר לו שנית, אמור אם ירצה ה' או אם יגזור ה', כיון שהסוחר לא שעה לדבריו גם בפעם הזאת הפיל עליו אליהו תרדמה, כשנרדם נטל ממנו את כיס המעות והניחו אצל הכיס הראשון במעבה היער, כאשר הקיץ הסוחר משנתו וראה שהכסף נגנב ממנו שב לביתו בצער רב, בהתבוננו בשני המקרים שקרו לו הגיע למסקנה כי בודאי יד ה' בדבר, והעונש הגיע לו מאחר שלא שמע לאליהו שלימד אותו להאמין בהשגחת הבורא יתברך, מיד קיבל על עצמו שמאותו יום ואילך יאמר אם ירצה השם על כל דבר שירצה לעשות. כאשר יצא בפעם השלישית אל השוק נגלה אליו אליהו הנביא בדמות נער עני המבקש עבודה שאלו אליהו להיכן אתה הולך, אמר לו הנני הולך לשוק לקנות שוורים אם ירצה השם, בירכו אליהו בברכת הצלחה, וביקשו שאם יזדקק לעזרה בהנהגת השוורים יקרא לו, אמר לו הסוחר אם אך יעזור לי ה' יתברך שאקנה שוורים אשכור אותך לעזור לי. הצליח הסוחר בדרכו ומצא שוורים מובחרים בזול, ושכר את הנער להנהיגם, בדרכם הביתה ברחו לפתע השוורים לתוך היער, רדף הסוחר אחריהם עד שלפתע נעצרו ליד סלע ועליו מצא מונחים שני הכיסים שאבדו לו, שמח הסוחר והודה לה', והמשיך בדרכו עם הנער והשוורים, וכאשר הגיע לביתו נעלם לפתע הנער אז הבין הסוחר כי יד ההשגחה העליונה היתה בכל אשר אירע לו (הובא גם בקיצור בחדרי בטן להגה"ק החיד"א זי"ע).

סיפר הגאון רבי יחזקאל אברהמסקי זצ"ל ששמע מהגאון רבי איסר זלמן מלצר זצ"ל (מלך ביפיו פל"א, עפ"י רשימות הגאון רבי גדליה אייזמן), כי בשנת תרפ"ה כשהכין ה'חפץ חיים' את עצמו לעלות לארה"ק, נשא מדברותיו אל קהל

ובדברים הללו ביאר הרה"ק ה'תפארת שמואל' מאלכסנדר זי"ע (אות ה) הא דאיתא במדרש (במ"ד טו ו) על האמור בריש פרשתן (ה ב) 'בהעלותך את הנרות' - 'זהו שאמר הכתוב (תהלים לד י) יראו את ה' קדושו כי אין מחסור ליראיו, וצריך ביאור מה שייכות פסוקים אלו להדדי. ומבאר, כי הנה מצינו במנורה לגבי ה'נר המערבי', שנותן בה שמן כמידת חברותיה וממנה היה מדליק ובה היה מסיים (שבת כב:), והרי לך שתי נרות העומדים בסמיכות זה לזה, בשניהם הטילו אותה מידת שמן, האחד יכבה בבוקר ומשנהו יבער עדי ערב שלמחרתו, ומכאן תראה בעליל על האמונה בהש"ת, אשר ממנו כל המעשים, וכל השתדלות שבעולם אינה מעלה ואינה מורידה מיד, אלא עצת ה' היא תקום, וכפי אשר נגזר עליו מלעילא כך יקבל קצבתו.

ומכאן ילמד אדם לעסקי פרנסתו שמוזנותיו קצובים לו מן השמים, וקל וחומר שלא יעשה השתדלות שלא ברצון הש"ת, כי בכל אופן שהוא לא תועיל לו ההשתדלות להרבות פרנסתו. ובוה יתבאר דברי המדרש על נכון, שמפרשה זו של הדלקת נרות המנורה נלמד כי 'יראו את ה' קדושו', ושלא לעבור על רצונו, 'כי

ביותר אמורים הדברים כלפי עניין ה'פרנסה', שצריך לזכור תמיד שכל ההשתדלות אין בכוחה לפעול ולהשיג כלום אלא 'אם ירצה ה'' ו'בעזרת ה''י, וכמו שכתב הרה"ק ה'בת עין' זי"ע (במדבר ד"ה וידבר) כי זהירות יתירה נדרשת מן האדם הנוקק לצאת לפרנסתו, כי בה פורס היצר מצודתו להפיל את האדם ברשתו, על ידי שידמה בנפשו שככל שיתאמץ יותר בעבודת כפיו ככה יעלו רווחיו ותגדל הצלחתו, עד שסבור שכוחו ועוצם ידו יעשו לו את כל החיל הלזה, ועי"ז נופל מדרגה לדרגה ועבירה גוררת עבירה שמבקש לחמו בתחבולות וערמימות, בהיתר ושלא בהיתר.

ומביא מה שפירש מרן הבעל שם טוב הק' זי"ע בלשון המשנה (אבות ג טז) 'מצודה פרוסה על כל החיים', שהנה 'פרוסה' רומז ללחם ולפרנסה וכמו שמצינו (ברכות לו:) 'בכדי אכילת פרס', והזהירונו חכמים כי מצודת היצר היא על ידי פרוסה - פרנסה, ואין לך מי שנמלט ממצודה זו אלא היא על כל החיים, שכל בני אנוש מתנסים בנסיון זה של רדיפת הפרנסה, ועלינו להישמר ביותר לבל נילכד במצודתו של היצר, אלא נתחזק באמונה הפשוטה שהקב"ה הוא הון ומפרנס, ואין ההשתדלות מועילה מאומה אלא גזירת מלך היא.

הקודש בראדיון, ונפרד מהקהל לקראת נסיעתו לארה"ק. אחרי שסיים את דרשתו ניגש אליו אחד מהבעלי בתים ושאלו בתמימות, מדוע כשדיבר רבינו על הנסיעה לא אמר 'אם ירצה השם'. ולבסוף, והנה פלא, מיד במוצאי שב"ק נחלתה פתאום הרבנית של החפץ חיים וכל הנסיעה התבטלה. (והוסיף ר' יחזקאל, כי מן הסתם תביעה כזאת היא דווקא מאדם גדול כהחפץ חיים... אבל יש בו גם לימוד לדידן).

ג. מעין זה פירש הרה"ק ה'לב שמחה' זי"ע בלשון הכתוב בפרשתן (יב ח) 'ותמונת ה' יביט', שבא הכתוב ללמדנו שבכל 'הבטה' לא יראה אלא תמונת ה', כלומר, שבכל עניין מענייני עולם יראה את ה' - שהוא עשה ועושה את כל המעשים (הובא בליקוטי יהודה החדש).

ד. וכך ביאר הגה"ק ה'נודע ביהודה' זי"ע (או"ח סי' י) הטעם שמקדימים לומר בתפילת השחר 'אין כאלוקינו וכו', מי כאלוקינו וכו', נודה לאלוקינו וכו', לאמירת סדר 'פיטום הקטורת', שהרי ידוע מה שאמרו חז"ל (יומא כו.) שהקטורת מעשרת, ובכדי שלא יבוא לומר לאחר שיתעשר 'אף חכמתי עמדה לי'... כוחי ועוצם ידי עשו לי את כל החיל הזה... על כן מקדימים לומר אין כאלוקינו וכו', לזכור ולהזכיר שכל העושר ניתן לנו מהקב"ה, ורק לו נאה לשבח. על דרך זה כתב ה'עיון יעקב' (שבת עז:) לבאר הא דאיתא בגמ' 'ת"ר, שלשה כל זמן שמזקינין מוסיפין גבורה ואלו הן דג ונחש וחזיר', ולכאורה תימה גדולה יש כאן, מה ראו חז"ל הקדושים ללמדנו 'ידיעה חשובה' כזו, ומה נפקא מינה יש לנו מידיעת ארחות בעלי חיים, ומבאר ה'עיון יעקב' שהנה אין לך בכל בעלי החיים שאוכלים 'מאכלים שפלים ונפסדים' יותר משלושה אלו, שהרי דג ניזון רק מהמים, נחש - עפר לחמו, ואילו חזיר נובר באשפה, ולכאורה היה נראה שמחמת כן אזי יהיו חלושים בטבעם, אכן דייקא הם מוסיפים גבורה בזקנותם יותר משאר החיות, ללמדנו 'שלא על הלחם יחיה האדם כי אם על מוצא פי ה'', ועצת ה' היא תקום... (פשיטא שצריך האדם לשמור על בריאות גופו, ואין מקום ללמוד מכאן לאכול עפר ולשתות מים... אלא ללמוד מכאן שאין ההשתדלות בבריאות הגוף מועילה אלא אף היא גזירת מלך ותו לא).

באר הפרשה - פרשת בהעלותך

בני מהימנותא, ותרנומו, היו מבני ישראל שבאותו הדור שאחזו ובחרו ללכת בדרכי שטות, ומהי שטותם, 'לקטו, טחנו, דכו ובשלו'. וכל זה היה להם כי לא הייתה תוקף אמונתם בראוי. כלומר, שאילו היו מ'בני האמונה' היו מאמינים שמאכלם יגיע לפיהם כשהוא מתוקן וראוי למאכל אף אם לא יתייגעו עליו כ"כ, לטוחנו בריחיים ולרוך במדוכה'.

אין מחסור ליראיו, ולא תיגרע הימנו פרנסתו על שלא עשה אותה השתדלות שאינה ראויה".

ובך איתא בווה"ק (ח"ב סב:סג.) על הפסוק בפרשתן (יא ה) 'שמו העם ולקטו וטחנו ברחיים או דכו במדוכה ובשלו בפרור... והיה טעמו כטעם לשד השמן'. וז"ל. מאי שמו, שטותא הוה נסבי לגרמייהו בגין דלא הוה

ה. רבו האנשים החושבים שיפסידו את פרנסתם אם יתעכבו עבור תפילה במניין או לשיעור קבוע בקביעת עתים לתורה, כי יאחר לעבודתו וה'בוס' יביט עליו בעינים רוגזות, או אם הוא 'בעל הבית' בעצמו (עצמאי) הריהו חושש שיפסיד קונים וכיו"ב... ובאמת, עליו להשריש ולקבוע בלבו כי החושב כן טועה ביסוד האמונה בה', שהרי אמר הקב"ה 'אין אדם שומע לי ומפסיד' (דבר' ד ה), בפרט אחר שיתבונן שהקב"ה הוא הזן ומפרנס מקרני ראמים ועד ביצי כינים - לא הבוס, ולא ה'קונים', והיאך ייתכן שהמקיים רצון קונו יגיע מכך לידי הפסד כלשהו (אף שבוודאי על האדם לקבוע סדר היום שיהא נכלל מתורה ועבודה ביישוב הדעת, ולא בחפזון - תחת 'איומי השעון' שהזמן מאוחר... והרי ברצון הטוב עם מחשבה טובה יש ביד כל אחד לסדר לעצמו סדר יום כזה, מ"מ אם איקלע למצב שעומד לנגד שני ברירות... ידע מה להעדיף על פני מה...).

ויבטח באלוקיו שיספק לו כל צרכיו לטובה. כי אף ש'ההשתדלות' מותרת ואף רצויה, מכל מקום עליה להיות במידה ובמשורה, וכל שהאדם ממעט בה מתוך אמונתו בבוראו, אינו אלא מרוויח להיות ידו על העליונה, להרוויח בכבוד את פת לחמו ואף להחזיק בקדושה של מעלה ולהתקשר אל אביו שבשמים... משל ממצאות הדברים בביצה (בלאטע) טובענית, שמדרך הטבע הבוץ רך עד מאד, וכל אשר יפול לתוכה ישקע ויטבע בה ל"ע. מה יעשה האדם המוצא עצמו עומד בתוככי בוץ כזה - לא יניע אבר ולא יזוז ממקומו אלא יעמוד על עמדו מבלי עשות מאומה, ואז עדיין יהא ביד העומדים מבחוץ לבוץ להצילו, אבל אם ינסה בידי וברגליו 'להציל' עצמו, יפול ויטבע בבוץ יותר ויותר. כיו"ב לגבי עסק הפרנסה - בוץ גדול וקשה הוא, ורק אם יעמוד על עמדו מבלי לעשות פעולות מיותרות יהא שייך להצילו... אבל אם יעשה פעולות מיותרות הריהו בחזקת סכנה ל"ע...

מעין זאת אמרו לבאר כי מחוקי הטבע - הנכנס לתוככי 'ים הגדול', אם יפעל בידי וברגליו (כשאינו יודע את מלאכת השחיה ולא למד לשוט במים) מיד ישקע כל גופו בעמקי הים. משא"כ כשיפול ה'מת' למים יצוף ויעלה מעל פני המים. והיינו, שדייקא תנועות ידיו ורגליו של האדם הנלחם עם גלי הים גורמים לו לשקוע יותר ויותר. על כן, המת המוטל במים כאבן שאין לה הופכין ואינו עושה תנועות משונות בידי וברגליו, אינו שוקע אלא צף ועולה.

והנמשל מובן, המשתדל לפרנסתו רק כפי הצורך כאותו ה'מת' שאינו יכול להניע אבר אחד מעצמו, הרי זה יצוף ממעל המים (מי העולם), אבל אם יתעקש לעשות פעולות שונות יותר מכדי צורכו מסוכן הוא ליפול למצולות ים. מעשה נפלא שמעתי על הגה"ח רבי יוסף אשכנזי זצ"ל, בשנים קדמוניות כשהוצרכו למעות בחצר בקודש של הרה"ק מסאטמאר (לפני הפסח ה'דברי יואל) עלה רבי יוסל לבית אחד הנגידיים, כידוע היה רבי יוסל חכם מחוכם וגם קיים בעצמו 'סיג לחכמה שתיקה', ולא היה מהמרבים לדבר, ובפרט כשאינו לצורך, על כן, משנשאל ע"י הנגיד כמה מעות חשבתם לקבל ממני, פשט רבי יוסל את ידו האחת והראה לו אותה כסימן - חמש אצבעות, כשכוונתו הייתה שבהוא ממתין לקבל ממנו סך חמש מאות דאללער, הגניד שראה את חמש אצבעותיו, נענה וכי חמשת אלפי דאללער תבקשו ממנו, ולא תסתפקו בשלשת אלפים... ענה רבי יוסל, נו, שיהיה שלשת אלפים... ללמדך כמה הרוויח משתיקתו, וביותר ממיעוט השתדלותו, כי כפי מיעוט ההשתדלות כך גדל הסכום שקיבל (ששה ידות ממה שביקש)...

1. כתב רבינו ידעיה הפניני (מבחר הפנינים שער האמונה אות ד) אילו היה אחד בורח מטרפו כאשר הוא בורח מן המוות, היה טרפו רודף אחריו יותר ממנו וממהר להשיגו.

כתב בספר המאורות הגדולים (עמו' קסד אות קטו) שהסבא מנובהרדוק זצוק"ל היה אומר העולם הזה דומה לאכסניה נאה, היושב בשלווה בחדרו, ומצפה לסעודתו, שמשי האכסניא יביאו לפניו כדי צרכו. אבל הממהר לבית המבשלים כדי לקבל מנתו, הרי ענשו בצידו - שמוכרח הוא להשתדל ולטפל בעצמו במאכלו ומשקהו תחת אשר שמשי

ויסוד העולם שיומן להם פרנסתן שלא ביגיעה, וכמאמר הכתוב (תהילים נה ב) 'השלך על ה' יהבך והוא יכלכלך' ונאמר גם כן (שם לו כה) 'לא ראיתי צדיק נעזב' וגו' נמצא שמתוך כך בודאי יעשה מלאכתו עראי ומלאכת שמים קבע, כמו שאמרו חז"ל שכל העושה כך זה וזה נתקיימו בידו, וזה שאמר מובטח לו שהוא בן עולם הבא.

וזמזם לבאר דמהאי טעמא תיקנו לומר כן ג' פעמים בכל יום, כי 'בתלת זימני הוי חזקה', ועל ידי זה תיקבע האמונה היטב בליבו. ומשום כך צריך לומר מזמור זה ג' פעמים ביום, ולא הנהיגו לומר ב' פעמים ביום בתפילת שחרית ומנחה, ואחת בלילה - בתפילת הערב, משום שעיקר עמל האדם לעבודתו הוא בשעות היום עד הערב, וכדכתיב (שם קד ב) 'יצא אדם לפעלו ולעבודתו עדי ערב', וכל עניינה של אמירת 'תהילה לדוד' הוא לחזק האמונה שהקב"ה הוא הון ומפרנס לכל, ואין שום צורך ביגיעה מרובה.

כי ה' דיבר טוב - להאמין שהכל לטובה ולא להתלונן בפרשתן (יא א), 'ויהי העם כמתאוננים רע באוני ה' וישמע ה' ויחר אפו, ופירש רש"י, 'אמרו, אוי לנו כמה לבטנו בדרך הזה שלשה ימים שלא נחנו מענוי הדרך', ועל כך ויחר אף ה' וכדברי רש"י שאמר הקב"ה 'אני הייתי מתכוין לטובתכם שתכנסו לארץ מיד'. וביאר הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע שהנה אמרו חז"ל (ברכות ה.) שאותה מתנה טובה של ארץ ישראל לא ניתנה אלא על ידי ייסורין, על כן הטריחם הקב"ה בדרך ג' ימים ועי"ז 'יצאו ידי חובת' ייסורים, ואם היו

עוד נתבאר שם, כי המן היה מעלה ריח גן עדן, כי מקום ירידתו מן השמים היה דרך ה'גן עדן', גם היו בני ישראל מרגישים בו כל טעם טוב שבעולם, וכל זה לא היה אלא למי שלא היה טורח בו טרחת יתירה, אבל אלו שטחנו בריחים וטרחו למעלה מהנצרך לא היו טועמים בו אלא כאותו הטעם שנאמר כאן בפסוק 'והיה טעמו כטעם לשד השמן' ותו לא מיד. נמצא כי ב'דאגתו' של אדם מתוך חסרון אמונה אינו מרוויח מאומה (ולא עוד, אלא שמפסיד לעצמו).

ובהאי עניינא מצינו דברים ערבים בספר 'פני יהושע' (ברכות ד:) על הא דאיתא שם בנמ' 'כל האומר תהילה לדוד בכל יום שלוש פעמים מובטח לו שהוא בן עולם הבא', וצריך לבאר מאי כולי האי, מהי המעלה הגדולה באמירת 'תהילה לדוד' ג' פעמים בכל יום עד שמחמתה מובטח לו שהוא מבני עולם הבא. ומבאר ה'פני יהושע', כי על ידי אמירת מזמור זה בכוננת הלב תתחזק האמונה האמיתית שבליבו שהקב"ה משיב ללב חי רצון מקרני ראמים ועד ביצי בנים והוא נותן להם אכלם בעיתו בלא צער ויגיעה, וגם תתחזק האמונה אצלו במעלת עוסקי התורה שניתנה בכ"ב אותיות שיש בזה המזמור, ושכל העולם לא נברא אלא לצוות לזה (ברכות ו:) - להיות לו לצוותא ולעזר. ומבאר בזה"ל, א"כ בודאי החי יתן על לבו ויאמר, למה זה הבל וריק איגע כל היום לעשות מלאכתי קבע לעסוק בצרכי פרנסה, שמכיון שכל הנבראים שאינם אלא לצוותא בעלמא מזמן להם הקב"ה פרנסתן שלא ביגיעה, כ"ש שראוי ונכון שיעשה כן לשומרי בריתו ולזוכרי פקודיו שהם עיקר

האכסניא היו עושים זאת עבורו, כן גם לדידן, 'בעל הבטחון' שסמוך לבו ובטוח בה' מושיטין לו מן השמים הכל מוכן ומזומן לפניו, אבל הרודף והמפריז בהשתדלותו הרי ענשו - שמוכרח להשתדל...

עוד שם (עמוד קעו אות קמ"ח), משל לנוסע ברכבת (באן) שמתוך מהירותו להגיע במהרה למחוז חפצו החל לדחוף את כותל הרכבת, כי נדמה לו שבכך הוא מרזז וממהר את הליכת הרכבת, והלא ברור הוא שדחיפה זו ללא הועיל ושטות היא... כי מה תוכל נקיפת אצבע בקרון לזרז במסעה של הרכבת... כיוצא בו הינם כל קטני האמונה, אשר מרוב להיטותם אחר הפרנסה יתאמצו למעלה מבינת אנוש, ואינם יודעים שממילא כל מזונותיהם כבר קצובין להם מראש השנה... וכבר קצוב הוא ומדוד ושקול ממש במציאות, ומה לו להתאמץ ולהשתדל ולייגע עד כדי גיחוך, הלא מה שלא קצוב לו לא יגיענו. ואף אם ידחוף ויהפוך את כל ירכתי העולם לא יגיעהו כחרדל מיותר.

ז. פעם נזדמן איש נבער וכפרי לעיר הגדולה, הלך ברחובה של עיר ופקח עיניים גדולות להבין ולהשכיל את כל הנעשה בעיר... והנה הוא רואה שיירת רכבים נוסעת, ולפתע האחד נעמד דום על מקומו, וכל העומדים אחריו נשארים לעמוד בשורה ישרה לאחוריו, איש לא מוחה ואיש לא זועם, הכל עומדים בהשקט ובנחת מאחוריו, לפתע החליט זה הראשון שהוא ממשיך בנסיעתו, והנה הפלא ופלא, כולם נוסעים אחריו, משל היה זה הראשון כ'אורים ותומים' ממש. ויתמה הכפרי, וכי יש כאן בעלי רוח הקודש, או בעלי דרך ארץ שאינם מגביהים קולם על הזולת...

באר הפרשה - פרשת בהעלותך

מקבלים את הייסורים באהבה שוב לא היו צריכים עוד לייסורים אחרים, אך מאחר שהתאוננו - נגזר עליהם לעבור עוד ייסורים עד שיהיו ראויים לקבל את הארץ הטובה.

ושמע מינה תרתי. א. כיצד ה'רעה' אינה אלא לטובה^ה, ובכל צער ועגמת נפש שעובר על האדם הרי הוא חוסך מעצמו קשים וייסורים מרובים יותר. ב. עד כמה גדולה מעלת קבלת הדין באהבה^ב.

אמרו לו תושבי העיר, לא ולא, לא רוח הקודש ולא דרך ארץ, אלא הבט נא למעלה מראשך, שם קבועים ע"ג מקל ג' מנורות מאירות בצבעים שונים, והלא המה יורוך את הדרך ילכו בה, על פיהם ישק כל דבר, נסיעה עצירה עמידה והליכה. והנמשל לתהלוכות חיי אדם, פעמים לא מובן לאדם מה נעשה עמו, מדוע עמדו חיינו מלכת, זה בכה וזה בכה, מדוע החל מהלך חיינו לרדת מהר... תשובתו כתשובת אותו כפרי נבער, אל תהיה נבער מדעת, הבן כי הכל מנוהל ומסודר ממעל, וג' דברים ילמד מאותם מנורות מאירות - דמתקריא רמזור (טרעפיק לייט), א. לא לעולם ישארו הללו נטועים (ותקועים) על עמדם, כי בקרוב תאיר המנורה להם, ותאיר דרכם ללכת הלאה, ב. לא סתם נעמדו הללו ועצרו מלכת אלא יש מי שמורה להם ממעל עשות כן, ג. ועל הכל, כי הכל לטובתם, כי כשתבונן תראה שבשעה זו שהם עומדים הרי מצד השני נוסעים כולם לדרכם, והרי שלטובת הכל נעשו 'מעכבים' הללו, כי אילו יסעו משני הצדדים לא תהא תרופה לבוקה ומבולקה שישירו שם.

מעתה יבין האיש וישכיל, לא להישבר מ'עצירות' ועכובים בכל ענייני חיינו, כי כנ"ל, א. לא לעולם ישאר במצב שבור זה, ב. וגם שהכל נעשה בהכרזה ממעל בחשבון מדויק לשעות ולרגעי רגעים, ג. והכל לטובתו הגמורה נעשה.

ח. וכה מצינו בדברי הרה"ק ה'חתם סופר' זי"ע (דרשות ח"ב רצט. ד"ה כ) במה שאמרה נעמי בבואה לבית לחם 'ותאמר אליהן אל תקראנה לי נעמי קראן לי מרא כי המר ש-ד-י לי מאד' (רות א כ), כי הנה אחר ששני בניה של נעמי מתו על פניה, ונשארה יחידה בעולמה זולתי כלתה רות, הרגישה נעמי שאבדה כל תקוותה, ואך תקווה אחת קוותה שבבית לחם דר שאר בשרה וקרובה - בועז איש גבור חיל והוא שר ונכבד בישראל, כי בעלה אלימלך היה אחיו של שלמון אבי בועז (ב"ב צא.), ואף היא הייתה בת אחי אביו של בועז (שם) וחשבה שבבואה לבית לחם יהיה לה בועז למשיב נפש. אך מכיוון שאין דרך הצנועות להתראות עם אנשים, וכן נהגה נעמי - שלא מצינו שראתה נעמי את בועז ולא דברה עמו כלל, לכן היה בדעתה שתתקרב אליו ע"י אשתו - שתבקש מעמה שתדבר עם בעלה בועז שידאג לכל מחסורה. ויהי אך נכנסה נעמי לבית לחם והנה - מתה אשת בועז (ב"ב שם), כדכתיב (שם יט) 'ויהי כבואנה בית לחם ותהום כל העיר' וברש"י 'ותיהום כל העיר - נעשית הומיה כל העיר, כולם נתקבצו לקבור אשתו של בועז שמתה בו ביום'. באותה שעה הבינה נעמי כי אבדה גם תקוותה האחרונה - כי לא תוכל לפנות אל בועז דרך אשתו, ובכתה ואמרה (שם כ) 'קראן לי מרא כי המר ש-ד-י לי מאד'. אך באמת כל זה היה לטובתה, כי על ידי זה התגלגלו הדברים שבוועז נשא את רות כלתה לו לאשה, ומאז היה כל מחסורה על בועז, ולא עוד אלא שנולד בן לרות - ואז 'ותאמרנה הנשים אל נעמי ברוך ה'... והיה לך (בן זה) למשיב נפש, ולכלכל את שבתך, ותהי לו לאומנת' (שם ד יד-טז). ומשם הגיעו בני ישראל לעת טובה וברכה בימי שלמה, אשר בכל ימיהם של בני ישראל לא היו להם זמני טובה כימי שלמה המלך ביושבם 'איש תחת תחת גפנו ואיש תחת תאנתו' (מלכים א' ה ה) ואז נתמלאה הלבנה (שמו"ר טו כו), ואכן 'המר ש-ד-י לי מאד' הם בראשי תיבות 'שלמה' וכלומר כי אותם זמני הסתרה הביאו לידי זמני הטובה הללו, והעיקר, כי ממנו יצא משיח בן דוד.

על פי הדברים האלו מבאר החת"ס מה שאמרו חז"ל (ברכות נד. בגרסת המשניות) 'בכל מאדך - בכל מדה ומדה שהוא מודד לך הוי מודה לו במאד מאד', שהנה תכלית רעתנו (כלומר רעה שאין גרוע ממנה) הוא גלות ישראל מארצם, ותכלית הטוב (שאינו טוב ממנה) שהיה לבני ישראל היה בזמן שלמה המלך, והנה האותיות שקודם 'מאד' הוא 'גלת' (שכן ל' קודם למ', ת' קודם לא' וג' קודם לד'), ואילו האותיות שלאחר מאד הם 'בנה' (נ' אחר מ', ב' אחר א' וה' אחר ד') ומרמז למה שאמר שלמה המלך (מלכים א' ח יג) 'בנה בניתי בית זבול לך מכון לשבתך עולמים', וזהו שאמרה תורה - ואהבת את ה' אלוקיך בכל מאודך, היינו במאוד מאוד, משני צידי 'מאד' - בין באופן של 'גלת' והסתרה, בין באופן של אור גדול - 'בנה'. והיינו כי גם הדבר שנראה כ'גלת' אינו אלא הכנה ל'בנה'.

מכאן ילמד כל אחד לעניינו, כשנראה לו כי אבדה תקוותו האחרונה, יסמוך לבו על ה', בידיעה כי אדרבה מכאן תצמח ישועתו. ומפורשים הדברים ברש"י (ב"ב שם), וז"ל. מתה אשתו של בועז. ולאשמועינן אתא שהקב"ה מקדים רפואה למכה ויש לו לאדם לבטוח בהקב"ה.

באר הפרשה - פרשת בהעלותך

ז

ביאורו של ה'אבן עזרא' שהוא מלשון 'אוון' - שבני ישראל דיברו דברי אוון, אך הרמב"ן דוחה ביאור זה, כי אם לזה הייתה כוונת הקרא, היה לו לומר בפירוש מה היה חטאם כמו שפירש בשאר חטאים. אלא כוונת הקרא לבכיה וטענות, ומתאוננים - מלשון 'מה יתאונן אדם חי גבר על חטאיו' (איכה ג' לט), שהוא לשון כואב ומצטער על עצמו. שמאחר שנתרחקו ישראל ממדבר סיני שהיה קרוב למקום ישוב, ובאו בתוך המדבר הגדול והנורא - במסע הראשון, היו מצטערים בעצמם לאמר מה נעשה, איך נחיה במדבר הזה, מה נאכל ומה נשתה, ואיך נסבול העמל והעינוי, מתי נצא ממנו... ונמצא שסיפרה תורה מה היה חטאם, וזה היה רע בעיני ה', שהיה להם ללכת אחריו בשמחה ובטוב לבב מרוב כל טובה אשר נתן להם.

מקשה תעשה - ההתעלות וההתרוממות שעל ידי ה'קושי'

בפרשתן (ח ד) 'וזה מעשה המנורה מקשה תעשה אותה, ולכאורה קשה מה ענין פסוק זה המדבר מ'עשיית המנורה' לפרשה זאת המדברת מהלכות הדלקת הנרות (ועשיית המנורה כבר נאמר בפר' תרומה - ויקהל). ומבאר הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע, כי אדרבה, כאן גילתה תורה אופן נעלה ביותר של 'הארת המנורה', כי דייקא מזה ש'נתקשה משה במעשה המנורה' (במד"ר פו י), מזה עצמו נעשה אורה היותר גדול של המנורה (ויתפרש תיבת 'מקשה' תיעשה המנורה, מלשון 'קושי')¹, וכן בכל

עוד מצינו יסוד זה בפרשתן, דכתיב (י לה) 'ויהי בנסוע הארון וכו' וינסו משנאיך מפניך, וברש"י 'עשה לו סימניות מלפניו ומלאחריו (היינו נ' הפוכה מב' צדדיו), לומר שאין זה מקומו, ולמה נכתב כאן, כדי להפסיק בין פורענות לפורענות. ולחד מאן דאמר בגמרא (שבת קטז.) הסימניות באות לומר לן ש'ויהי בנסוע' הוא ספר בפני עצמו. ומבאר הרה"ק ה'אמרי אמת' זי"ע כי כל זה יתבאר ביסוד אחד, וכך פירושו - שהרי 'ויהי בנסוע' היה מסעם הראשון של בני ישראל, שכאמור עברו עליהם אז מעט ייסורים וקושי, ואילו היו מקבלים עליהם באהבה היו מתבטלים מהם כל הייסורים.

והיינו שפרשה זו נאמרה שלא על הסדר - בשעה שנדמה שאין העולם מתנהג כסדר הרגיל או כאשר שאין הולך לו לאדם כפי הסדר שהוא חישב לעצמו, (כגון שלא הרוויח את אשר חשב להרוויח, או שלא נמר עסק פלוני, ולא נעשה שידוך פלוני, בהגיעו לחנות או לבנק אחרי טלטולי הדרכים סגר הפקיד את שערי החנות והבנק למול פניו... וכו')², שהמקבל באהבה את ה'שלא כסדר' גדלה חשיבותו עד מאד - כספר בפני עצמו. ולא עוד אלא שהיא נאמרה 'להפסיק בין פורענות לפורענות'. פירוש, שכשיקבל על עצמו כל זאת בשמחה ובטוב לבב, בזאת גופא הריהו מפסיק ועוצר את הפורעניות.

ומכאן ילמד כל חד וחד בדיליה להיזהר ולהישמר שלא להיות מכת 'המתאוננים' ח"ו, וכמו שכתב הרמב"ן לבאר תיבת 'מתאוננים'. שבתחילה מביא את

ט. כתב בספה"ק 'מגלה עמוקות' (פר' שמיני) על האמור בפרשתן (יב יג) 'ויצעק משה אל ה' לאמר א-ל נא רפא נא לה' בזה"ל, (שאהרן) קיבל שכר על השתיקה (ששתק כשמתו שני בניו נדב ואביהוא) וזכה להיות במדריגת גואל שנשתנה שמו למעליותא, נתנו לו מפתחות רפואה (וכמו שנאמר ויקרא יג ט) 'נגע צרעת והובא אל הכהן' (ובזה מבאר מה שנאמר) א-ל רפא נא רזא דמלה נוטריקון נ'דב א'ביהוא, באותו יום שנשרפו נדב ואביהוא זכה אהרן למדריגת א-ל, לכן כשנצטרעה מרים ביקש משה שיתן רפואה לה, כי כבר ניתן לאהרן זכה שתהיה הרפואה בידו, לכן עתה רפא נא לה למרים. י. וכבר אמרו לבאר מה הייתה טענתם של בני ישראל בפרשתן, בענין ה'מתאוננים' - 'זכרנו את הדגה אשר נאכל במצרים חנם את הקישואים ואת האבטיחים ואת החציר ואת הבצלים ואת השומים, ועתה נפשנו יבשה אין כל בלתי אל המן עינינו' (יא ה-ו), ולכאורה אין כל שחר לטענתם, שהרי כל טעם שחשב עליו האוכל מה'מן' היה נרגש טעם זה בפיו, ומדוע לא חשבו להרגיש במן טעם דגה או קישואים ואבטיחים... (ובאמת, המן לא השתנה לטעמים אלו, כמבואר בגמ' יומא עה, וברש"י על אתר בפ' בהעלותך, ולא באנו אלא כ'דרוש') ומכאן ראייה, שקל יותר להתלונן ולבכות מאשר להפעיל את הראש אפילו במחשבה קטנה כטעם דגה וכו'.

יא. מעין הדברים כתב הרה"ק ה'תפארת שלמה' זי"ע (ליקוטים פר' ויקהל ד"ה וכל) לפרש בדרך צחות בלשון הכתוב בפרשתן (יא ה) 'זכרנו את הדגה אשר נאכל במצרים חנם', ופירש רש"י 'חנם מן המצוות', שמרמז בזה אשר מצוה שנעשית 'בחנם' בלא שמוציא עליה הוצאות הרי היא 'בלא מצוות'... ועיקר הכוונה ללמד על חשיבות המצוה שנעשית מתוך טורח וקושי, אם בקושי מחמת חסרון כיס, ואם בקושי מחמת התגברות היצר.

באר הפרשה - פרשת בהעלותך

ענין שהאדם מייגע עצמו - לפי היגיעה יתרבה האור², כמו שאמרו רז"ל (מגילה ו): 'געת ומצאת - תאמין' (ליקוטי הרי"ם בפרשתן)³.

איתא במדרש (רבה טו ז) בפרשתן על הפסוק (ה א) 'בהעלותך את הנרות', אמר רבי חנינא, אמר הקב"ה, עיניים שיש בכך יש בתוכן לבן ושחור ואין אתה רואה מתוך הלבן אלא מתוך השחור, ומה אם עיניך שיש בתוכן שחור ולבן אין אתה רואה אלא מתוך השחור, הקב"ה שכולו אורה הוא צריך לאורה שלכם. מכאן למדו צדיקים (כע"ז ב'שפתי צדיק' בפרשתן) 'ארחות חיים', כי הנה לא כל העתים שווים, פעמים

יב. מעשה בת"ח אחד שעמד להוציא ספרו ממה שחידש בסוגיות הש"ס, והלך אל הגאון רבי יחזקאל אברהמסקי זצ"ל שיתן לו 'הסכמה' כנהוג, החל רבי יחזקאל לעיין בספר בכדי לעמוד על טיבו והתעכב זמן ממושך בסוגיא אחת ושאל את 'המחבר' אימתי למדת סוגיא זו, הבין הלה שכנראה הגר"י אינו שבע רצון מהדברים שנכתבו שם, והתנצל כי באותה תקופה חלה בנו ונאלץ לשהות עמו בבית חולים, ולא היה יכול ללמוד בעיון כ"כ כשראשו ורובו שקועים בעומקה של הלכה, ועל כן אין הדברים מחוורים כל צרכם. נענה לו רבי יחזקאל, אדרבה, נוכחתי לראות שסימן זה נכתב היטב ובעמקות פי כמה וכמה מכל שאר הסימנים, ותמהתי לפשר הדבר, ועתה הכל מיושב אצלי, אם אכן למדת מתוך קושי גדול אזי 'בדין' שתזכה 'למצוא' חידושי תורה עמוקים ומשמחי לב. וכבר אמרו חז"ל (קה"ר ב ט) 'תורה שלמדתי באף היא שעמדה לי'.

יג. סיפר אחד מגדולי ראשי הישיבות שבדורנו, כי בשנות בחרותו למד בישיבת 'קול תורה' בעיה"ק ירושלים, באיזה תקופה חל בו רפיון בתורה ועבודה ובכל העניינים, ובא עד שערי משבר ל"ע. ולא ידע להשית עצות בנפשו, בצר לו פנה אל הגאון רבי שלמה זלמן אויערבאך זצוק"ל ששימש שם כראש ישיבה, ותינה צערו בפניו, נענה אליו הגרשז"א האם ראית פעם חייט בעבודתו, בגשתו לתפור בגד נאה ומהודר הרי הוא נוטל חתיכת בד היקרה עד מאד, יקח סכין ומספריים, ויחתוך את הבד לגזרי גזרים, לחתיכות קטנות עם גדולות, ישרות עם עקומות, והעומד מן הצד יחשוב כי לא חייט עומד לפניו אלא משחית בדים שאין לו סיג ושיח בתפירת בגדים, ויגער בחייט מה מעשיך, יענה לו החייט המתן נא מעט, ואכן כעבור זמן יראה כי לפתע יצוץ כנגדו בית יד, ולאחמ"כ בית הצוואר, וכו' עד שיראה לנגד עיניו בגד שלם נאה ומהודר, אמר לו הגרשז"א אמור לי בחור, וכי היה בידי החייט לעשות בגד שלם מבלי שיחתוך מקודם את הבד לגזרי גזרים, פשיטא שלא, כך נמי בגד זה הנקרא 'אדם גדול' אינו נבנה אלא על ידי נפילות וחתיכותו לשברי שברים, ומשם דרכו סלולה לעלות ולהתעלות.

יד. העצה היעוצה לכל איש ישראל, לעמוד ולהתחנן לפני הבורא שיזכהו להתקרב אליו, וכה אמר הרה"ק רבי יהושע מבעלזא זי"ע (עי' לקט אמ"ק בהעלותך ד"ה וכי תבואו מלחמה, מהר"י תרמ"ו), שבקרוב מנחה נאמר (ויקרא ב ב) 'וקמץ... והקטיר הכהן את אזכרתה' והיינו שע"י 'קומץ' זה ייזכר המקריב לפני ה', וכמו כן בקרבנות מן הבהמה היה 'הדם' לאזכרה, אך כ"ז לא היה לנו אלא בזמן שביהמ"ק קיים, אך כהיום שאין לנו לא עולה ולא מנחה במה יעלה זכרונינו לטובה לפני הקב"ה, אלא כדכתיב בפרשתן (י ט) 'כי תבואו מלחמה בארצכם על הצר הצורר אתכם והרעותם בחוצרות ונזכרתם לפני ה', ופירש המהר"י ש'הצר הצורר' הכוונה על 'יצרו של אדם' שהוא צר ומיצר לכל, מה יעשה האדם ויינצל מפתויי ואונסי היצר להדיחו מעל ה' - והרעותם, עליו לזעוק ולהריע להשי"ת, וישתפך לפניו בתחינה ובבקשה, ויזעק לפניו, אב הרחמן, עמוד על ימיני וסמכני, וכוף את יצרני להשתעבד לך, ואל תביאני לא לידי ולא לידי... ובזה ונזכרתם לפני ה', ויעלה זכרונו לפניו לטובה.

טו. וכך ביאר הרה"ק רבי יחזקאל מקאזמיר זי"ע (מאמר יחזקאל עמ' קט) בפסוק בפרשתן (יב ו), 'במראה אליו אתוודע', עיקר ההתקרבות אל השי"ת הוא דייקא על ידי מניעות ועיכובים - ובהתגברות האדם עליהם יתקרב ביותר אל

ולילה כיום יאיר כחשיכה כאורה' ומדוע ציוונו 'בהעלותך את הנרות', ומבאר המדרש על פי משל (עיי' בהערה) ט', שאכן הקב"ה הוא בעל הבירה והוא בעל האורה, אלא שנחת רוח תבוא לפניו כשקרוצי חומר יביאו משלהם כפי שידם - יד כהה משגת, כי זה יעלה לפניו לריח נוחח.

ומכאן, יענה כל חר וחר ליצרו שבא לפתותו ולומר לו - אין זה מן הראוי כי שפל ונבזה כמוך יעבוד את ה' הגדול הניבור והנורא ט', המתן נא, אולי עוד יחוס עליך הבורא ויביא עליך זמני אורה, אז תזכה להתעוררות והתלהבות לעשות נחת רוח לבורא יתב"ש, ואז יהא יאה ונאה שתעבוד את אלוך, כי באמת אדרבה ואדרבה, אין לך שעת רצון יותר מזו, ויותר

שלכם'. אמנם לעבודתנו בזמני החושך הינו כביכול נצרך ונצרך ט', כי עבודה כזו - מתוך חושך ענן וערפל אין לו להקב"ה מהמלאכים דרי מעלה, כי אם מאתנו דרי מטה".

בה אמר הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע, וז"ל. 'החסידים המה מרוחקים בעצמם - שלפי דעתם רחוקים הם מהשי"ת, ותשוקתם להיות להם הרגש התעוררות והתלהבות לעבודה, וזהו שמות, כי שמא יש רצון מן השמים לעזור אותם בחשיבה' (ליקושי הרי"ם תוריע).

ובך איתא במדרש בפרשתן (רבה טו ח) על ענין הדלקת נרות המנורה, וכי צריך הקב"ה לאורה שלנו, והרי כתיב (תהלים קלט ב) 'גם חושך לא יחשיך ממך,

ה'. ומרומז בעשיית ה'מראה' [שפיגע"ל], שנוטל האומן זכוכית שהיא זכה וברה, ואפשר לראות דרכה את כל הנעשה לפניו, ומדבק בה חתיכת כסף צרוף ועל ידי זה נהפכת הזכוכית ל'מראה', ונמצא שההסתרה החוסמת בעד ראיית האדם היא המביאה לאומן שתיעשה תכליתו ומטרתו. וזה במראה - כמו מראה החוסמת, כן אליו אתוודע - בזכות הקושי וההסתרה, כשמרגיש כי הכל סתום וחסום בפניו, אז אז יראה אליו הקב"ה.

טז. היטב הגדיר זאת רבינו ירוחם ממיר זצ"ל, שיש בני אדם הסבורים שמטרת ביאתם לעולם היא לעסוק בתורה ומצוות, ואפילו כשהדבר עולה להם בקושי עדיין חובתם מוטלת עליהם, אך האמת היא להיפך, וכמו שנאמר (איוב ה ז) 'אדם לעמל יולד', דייקא לאותו עמל ויגיעה נולד האדם וירד לעולם הזה, ועיקר תכליתו לעסוק בתורה ועבודה מתוך יגיעה (דעת חכמה ומוסר, ח"ב עמו' קכב).

יז. ב'ספר החיים' (ספר זכויות פ"ו) הביא רמז פלא נרמז בצורתה של האות 'צדיק', כי היא בנויה מהאות 'נון' ועליה אות 'יוד', והיינו כי הנון תרמוז על הנפילה (עיי' ברכות ד:), ואף ל'נופל' זה יש תקנה אם יטה שכמו לסבול על גוו את האות 'יוד' (הרומז ליהודי ויהדות), כלומר לסבול עול היהדות - בתורה ומצוות מהיום והלאה, בזה ייקרא 'צדיק'. ולא יאמר הן אבדתי - כבר פרקתי מעלי מעט עול תורה ומצוות, א"כ אפרקנו לגמרי, אלא יטה שכמו לסבול מכאן ואילך. ורק 'פריקת' בהמה באה ע"י הורדת המשא, אבל יהודי צריך להרבות במשא (עד כמה שידו מגעת).

יח. וז"ל המדרש, למה הדבר דומה למלך שהיה לו אוהב (איש מפשוטי העם), אמר לו המלך, תדע שאצלך אני סועד, לך ותקן לי (סעודה). הלך אוהבו והתקין מטה של הדיוט, מנורה של הדיוט, ושולחן של הדיוט. כיוון שבא המלך באו עמו שמשין שסיבבו מכאן ומכאן מנורה של זהב (להאיר ולכבוד) לפניו. כיוון שראה אוהבו את כל הכבוד התבייש (להציע לפני המלך את כליו) והטמין את כל מה שהתקין לו שהיה הכל (כשל) הדיוטות. אמר לו המלך, וכי לא אמרתי לך שאצלך אני סועד, למה לא התקנת (הכנת) לי כלום. אמר לו אוהבו ראיתי את כל הכבוד הזה שבא עמך, ונתביישתי והטמנתי כל מה שהתקנתי לך - שהיו כלי הדיוטות. אמר לו המלך, חייך שאני פוסל את כל כליי שהבאתי, ובשביל אהבתך איני משתמש אלא בשלך, עכ"ל. וכלומר, כי כלי זהב ומשכיות חמדה יש למלך די והותר בביתו. ואיננו נצרך ל'טובותיו' של רעהו הפשוט שיפאר שולחנו בכגון דא, ומה חסר בבית המלך - אותם כלים פשוטים שמציג האיש הפשוט אחר שנתייגע להשיגם לפי כוחותיו.

כיו"ב הוא לגבי כל ענייני עבודת האדם, אין הקב"ה דורש ומבקש מאדם מדרגות יראה ואהבה כשל המלאכים כי מזה יש לו די והותר למעלה למעלה... ובכלל אין הקב"ה נצרך ל'טובותינו' שנעבדו ונפארו בכלים מפוארים - במדרגות גבוהות באהבה ויראה יותר ממדרגתו - כראוי לבית המלכות, כי אין לו חפץ אלא ב'כלים' שלנו - התגברות על היצר על הקנאה ושנאה ושאר תאוות הלב הן וכיוצא בהם... ומזה בא תענוג ונחת רוח לפניו.

יט. וכנגד טענה זו כתב הרה"ק ה'ישמח ישראל' זי"ע (אות ו) לבאר הא דאיתא בגמ' (שבת כב:) 'וכי לאורה הוא צריך וכו', אלא עדות היא לבאי עולם שהשכינה שורה בישראל, וז"ל, שבל יאמר האדם שעשית המצוות הוא רק

אלא מבאר הרה"ק הרש"ב מליובאוויטש זי"ע (ספר המאמרים' תרע"ט, עמוד תרעה), וז"ל, משה ראה ספרו של אדם הראשון (בו כתוב כל מעשי הדורות מבראשית עד תחיית המתים, כמבואר בשמו"ר מ"ב), וראה שיקום דור בעקבתא דמשיחא שלא יהיה בהם השגה אלוקית, והיינו שההשגה שלהם לא תהיה השגת להשגה כלל, ובפרט לגבי השגת משה לא תהיה השגתם נחשבת למאומה, וגם שלא תהיה להם עבודה אמיתית במוח ולב, רק יהיה קיום המצוות בפועל ממש [היינו שיעשו המצוות בגופם, אבל בלא כוונה במח ולב], ואף גם זה יעלה להם במסירות נפש, שיהיו כמה מניעות ועיכובים בגוף ונפש בריבוי העלמות והסתרים, ויעמדו נגד כל מונע ויקיימו המצוות במסירות נפש, היה (משה) בתכלית השפלות בעצמו מפני היתרון הזה, שהם גדולים הרבה ממנו. פירושו, כי כאשר ראה דור אחרון שהם מלופפים בצרות וייסורים ואפופים בחשכות ובהסתרות, ואעפ"כ יתגברו שוב ושוב ויתחזקו באמונה, מבלי להתייאש, אז השפיל משה את דעתו, כי ידע שהם גדולים יותר ממנו, והדברים נפלאים. (בוודאי שאין לנו שמין השגה בקצה גדלותו של משה, ואלמלא נכתב אי אפשר לאומרו, אך יש ללמוד מן הדברים מעלת דורנו העומדים באמונתם על אף הנסיגות העוכרים עליהם).

הפין הקב"ה בעבודת האדם כשהוא מרוחק, ולא עוד, אלא שעליו להודות לו יתב"ש, כי כבר אמר הנביא (ירמיהו לא ב) 'מרחוק ה' נראה לי' - על ידי הריחוק מה' מתקרבים אליו מאד.

ובדרך שנאמרו הדברים כלפי כל יחיד ויחיד שהקושי והיגיעה שיש לו בעבודת ה' נותנים משנה תוקף וחשיבות ונחת רוח לפני ית"ש, כך גם לגבי הדורות הללו, שאדרבה דייקא לגודל החשכות וההסתרות אזי חשיבות יתירה יש לאותם המחזיקים בדרך התורה יותר מבדורות הקודמים^{כא}.

והנה כתיב בפרשתן (יב ג) 'והאיש משה עניו מאד מכל האדם אשר על פני האדמה', וידועה תמיהת רבים ממפרשי התורה, היאך היה עניו מכל האדם, וכי לא ידע שהוא גדול מכל האדם אשר על פני האדמה, וכמו שנאמר (דברים לד י) 'ולא קם נביא עוד בישראל כמושה אשר ידעו ה' פנים אל פנים', והוא היחיד מתוך כל יצורי אנוש שעלה למרום כמה פעמים למשך ארבעים יום וארבעים לילה - לחם לא אכל ומים לא שתה כמלאכי ה' צבקות, וא"כ היאך היה סבור בדעתו כי הוא הפחות מתוך כל האדם אשר על פני האדמה.

לאנשי מעלה שמאירים בעשיית המצוות לכל העולמות, אבל לא לחדל אישים כמוני, וכי לאורה הוא צריך, אלא עדות היא 'לכל באי עולם' שהשכינה שורה בתוך בני ישראל, כי לכל איש ואיש נפח נשמת רוח חיים בקרבו, ובהניצוץ אלוקי הוא הקוסטא דחיותא - יוכל כל אחד ואחד לשוב לשורשו ולעבוד עבודת ה' כהצדיקים הגדולים. עכ"ל.

כ. וכמו שפירש הרה"ק ה'בית אהרן' זי"ע (לשבת שובה סוד"ה עוד אמר) את הכתוב (ירמיה ב ב) 'זכרתי לך חסד נעורייך אהבת כלולתיך, לכתך אחרי במדבר בארץ לא זרועה', כי נעורייך אלו ימי הבחירות שהאדם עובד את בוראו בהתלהבות ובזריזות, אהבת כלולותיך אלו השנים באמצע החיים שאז קומתו שלימה בגשמיות כמשמעות כלולותיך, והעיקר אני זוכר לך 'לכתך אחרי במדבר', הוא בחינת אחוריים, כשאין אור וטוב לו ח"ו, אלא 'במדבר', 'בארץ לא זרועה', ועם כל זה מתחזק עצמו בכל מה דאפשר לו לפי כחו ושכלו, זאת יקר וחביב לפני השי"ת יותר מן הכל, עכ"ל.

כא. איתא בספר הקדמון 'ברית מנוחה' (הובא באור לשמים פר' תצוה ד"ה עוד נ"ל רבוע יהיה), דבאמת חשיבותו של דור האחרון גדלה עד מאד, ומה שאמרו (שבת קיב:) אם ראשונים כמלאכים אנו כבני אדם, ואם ראשונים כבני אדם אנו כחמורים, כל זה אינו מדבר אלא בימיהם, כי לפי ערך הדור היו האחרונים כחמורים אל מול גדלות הראשונים - התנאים הקדושים מצוקי תבל. אבל בימינו אנו - כשהחושך יכסה ארץ, ואין אתנו יודע עד מה, ואעפ"כ מתחזקים בני ישראל לעבוד את ה' כפי כוחם ושכלם, הרי הם חשובים יותר מהצדיקים שבדורות הראשונים.

ואילו הרה"ק מרוזין זי"ע אמר בדברי הגמ' הנ"ל (עירין קדישין השלם' מס' שבת), דהנה כשאנו רואים 'אדם' עומד ומתפלל לפני בוראו אין בזה כל חידוש ורבותא, אמנם לכשנעבור ליד עדר החמורים ולפתע נראה אחד מהם עומד על רגליו ומתחיל לשבח את בוראו ומתפלל לפניו הרי תרעש הארץ מה'נייעס' (החדשות) המרעישות... ואז לא ידקדקו אחריו אם תפילתו היא מקרב הלב או לאו, כי עצם עמידתו בתפילתו רבותא גדולה יש בה. וזהו 'אם ראשונים בני אדם, אנו כחמורים', א"כ, תפילתנו כתפילת אותו החמור שבעצם הדבר שאנו מתפללים בדור אפל ושפל כזה יש בו כבר רבותא, אין מדקדקים אחריה ותתקבל ברחמים.

והטבנו לך - להיות טוב ומיטיב ולא להיפך ה"ו

בפרשתן (י ד), 'ואם באחת יתקעו, ונועדו אליך הנשיאים ראשי אלפי ישראל'. ולכאורה קשה, וכי לקרוא

ל"ב אנשים מתוך בני ישראל (שהרי לא עלה מספר הנשיאים יותר מ"ב) הוצרכו ל'חצוצרות', מדוע לא נשלח 'שליח' שיקראם לאסיפה. ומבאר הרלב"ג, כי אם היו שולחים שליחים היה מקום לבעל דבר לחרחר ריב בין הנשיאים, בטענה מדוע לנשיא פלוני קרא משה ראשון - הרי לך שהוא מחשיבו יותר ממני. ומתוך זה תתלבה אש המחלוקת... ותוצאותיה מי ישורנה... על כן אמרה תורה 'ואם באחת יתקעו' ונמצא שכל הנשיאים הוזמנו יחדיו באותו רגע ובאותו כבוד, וייסתם פיהם של בעלי מחלוקת.

ושמא תאמר, וכי נגזר עלי לסבול מחמת 'דמיונותיו' של פלוני, הרי אני מהלך בדרך ישרה, ואם פלוני 'מסובב' בדמיונות שווא ומדוחים יאכל בעצמו את פרי מעלליו. תשובתו בדברי הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' ז"ע בפרשתן על הפסוק (יב ג) 'והאיש משה עניו מאד' וברש"י 'שפל וסבלן', וביאר, כי להיות שפל

ועניו הוא באמת מעלה גדולה מאד, אך יש מעלה יותר מזה - שיוכל לסבול את שפלות חברו (ליקו' הרי"ם בפרשתן). ודבר שפתיים אך למותר²².

אדרבה, יהא כל אחד מבקש שלום, מרבה באהבת חברים²³ ואהבת ישראל ומשתדל בטובתם.

בא וראה עד כמה יקרה מידה זו בעיני ה', דהנה כתיב בפרשתן (י לב) 'והיה הטוב ההוא אשר ייטיב ה' עמנו והטבנו לך', ומבאר הרה"ק 'חתם סופר' ז"ע (ד"ה לכה אתנו) כי 'אחד מהטובות שהקב"ה מתחסד עם עושי רצונו הוא שיוזכרו להטיב לאחרינו', וזהו הטוב אשר ייטיב ה' עמנו שנזכה לוהטבנו לך²⁴.

ובבלל ה'הטבה' - שתהא עינו טובה בשל חברו, ישמח

בשמחתו, בהצלחתו וגדולתו. וכן מצינו בפרשתן (ח יח-יט) 'ואקח את הלויים תחת כל בכור בבני ישראל... לעבוד את עבודת בני ישראל באוהל מועד ולכפר על בני ישראל', וברש"י, 'חמשה פעמים נאמר 'בני ישראל' במקרא זה, להודיע חובתן שנכפלו אזכרותיהן במקרא אחד, כמניין חמשה חומשי תורה'. כתב הרה"ק ה'שם

כב. דבר נפלא אמר הרה"ק ה'לב שמחה' ז"ע, שהנה כתיב 'והאיש משה ענו מאד' כשתיבת 'עניו' היא חסרה בלא יו"ד, והיינו משום שאות זו נתן משלו ליהושע כשהוסיף י' על שמו 'הושע', כי זו כל מהותה של ענווה להניח משלו לאחרים, לוותר לזולת, וכמו שפירש רש"י שפל וסבלן, והיינו שסובל את חברו ונותן לו משלו אפילו דברים גדולים (הובא בליקוטי יהודה החדש).

כג. הרה"ק ה'בית אהרן' ז"ע היה חותנו של הרה"ק רבי אברהם יעקב מסאדיגורא ז"ע, ומפעם לפעם היה מבקר אצל חתנו (כי ג' בתים היו לו, בקארלין, במעז'בוז ובסאדיגורא), והנה בסאדיגורא היה המנהג שהאדמו"ר נותן מטבע, והחסידיים היו מוכרים את המטבע לכל המרבה במחיר, ובסכום המעות שנכנסו היו קונים 'לחיים' - משקה ליושבים בחצר הקודש, פעם אחת נמכר המטבע בסכום גדול אשר נותר ממנו לאחר קניית ה'תיקון' (כי היו שם באותו הזמן כמה גבירים ממשפחת הורנשטיין המפורסמת), והיו אז חילוקי דעות בין החסידיים מה לעשות ב'נותר' - אם להוציאו על איזה דבר מצוה חשוב העומד על הפרק או שאין משנין בכגון דא, חסידי הרה"ק מסאדיגורא לא אבו לשאול את רבם, על כן ניצבו לפני הרה"ק ה'בית אהרן' ששהה באותה העת בסאדיגורא, ושאלוהו כדת מה לעשות בתמורת המטבע, ענה ה'בית אהרן' ואמר, אין לשער רוב הטובה הנפעלת מיישיבת חברים מקשיבים כאיש אחד בלב אחד - הן בהתעלות רוחנית, הן בהשפעות טובות, על כן אינו מן הראוי להוציא מעות שהוקדשו לקניית משקה לחברת אנ"ש לענין אחר.

פעם ישב הרה"ק ה'בית אהרן' ז"ע בשוה"ט, ושלח את אחד החסידיים שיצא לרחובה של עיר, ויחזור לומר מה ראו עיניו, וכך סיפר החסיד בחזרו, ראיתי שני שיכורים מהלכים איש לצד רעהו, והנה נענה אחד מהם ואמר לחברו - הבה נאחז זה בזה, וכך לא ניפול ארצה, נענה הרה"ק ואמר לסובביו שמעתם מה הוא סח - אם נתחזק איש ברעהו לא נבוא לידי נפילות.

כד. וגדול מתן שכרו של המיטיב לזולת, וכמו שביאר הרה"ק ה'דגל מחנה אפרים' ז"ע (בפרשת בשלח) על הפסוק בפרשתן (יא ז) 'והמן כזרע גד הוא', עפ"י דברי חז"ל (שבת קטא): 'כל המרחם על הבריות מרחמים עליו מן השמים', וזהו 'והמן' היינו הפרנסה והשפע הבאה לו מן השמים הוא 'כזרע גד' ר"ת גומל דלים, היינו כפי מה שהוא גומל דלים ומרחם על הבריות כך מרחמים עליו מן השמים.

באר הפרשה - פרשת בהעלותך

האדם. ועל פי על ידי ה'פה' - ה' יסעו באם אינו שומר את פיו הרי הוא מגרש את השכינה הקדושה ממנו, ותסע השכינה להלאה (אילנא דחי, פיעטרעקאו תרס"ח) כ².

ישמחו במלכותך שומרי שבת - השיר והשבה ביום שב"ק בפרשתן (י י), 'וביום שמחתכם', איתא ב'ספרי' (יט) 'וביום שמחתכם - אלו השבתות', והיינו שאף ש'שמחה' היא מעיקרי עבודת ה' גם ככל ימות השבוע, ומקרא מלא דיבר הכתוב (תהלים ק ב) 'עבדו את ה' בשמחה', אך מצוה יתירה יש בה בשבת, וכלשון הפיימן (בומר כל מקדש) 'ביום השבת קודש שישו ושמחו כמקבלי מתן נחליאל'.

וכבר פירשו צדיקים (אגרא דכלה כי תבוא) במאמר הכתוב (דברים כח מז) 'תחת אשר לא עבדת את ה' אלוקיך בשמחה ובטוב לבב מרב כל', שהנה האותיות ש'תחת' (כלומר אחרי) אותיות 'אשר' הנם 'שבת' (שכן לאחר א' באה הב', לאחר ש' ת', ולאחר ר' ש'), ולימד הכתוב

משמואל' ז"ע (תר"ע ד"ה ולכפר) דלא נתבאר במה נתכפרו בני ישראל, כי לא מצינו שהביאו קרבן וכדו' לשם כפרה. אלא הענין, כי בני ישראל הראו כאן מדת עין טובה, בראותם שהשי"ת מעלה את עדת הלויים מתוך הכלל, ומקדשם יתר משאר אחיהם, ואפילו הכי לא קנאו בהם, אלא אדרבה, נהגו בהם טובת עין, ושמחו על קדושתם וגדלותם של אלו, ובמידת טובת עין נכללו כל המידות כאמרם ז"ל עין טובה כו'. ומפני זה הודיע השי"ת חיבתו, שחביבין הם כחמשה חומשי תורה, ומידת טובת עין הרי היא כפרה גמורה לאדם. והיא הייתה כפרתן של ישראל, כי באמצעות הלויים הוציאו ישראל מדת עין טובה לפועל³.

ביותר יש להזהר במשנה זהירות בשמירת הלשון - שלא לדבר סרה איש ברעהו ואדרבה לדבר טוב איש על רעהו. וכדכתיב בפרשתן (ט ב) 'על פי ה' יחנו ועל פי ה' יסעו', וביארו צדיקים על פי - בשמירת פיו הוא גורם שה' יחנו - שה' יחנה וישרה שכינתו על

כה. מעלה יתירה מצינו בה ב'עין טובה' כי בכוחה לשדד מערכות, ואף לשנות תכונות הזולת, וכה כתב ב'תולדות הישמח ישראל', כאשר גיסו של רבינו השיא את בנו נסע רבינו להשתתף בחתונה, ונשאר שם כל שבעת ימי המשתה. ביום האחרון של שבעת ימי המשתה אמרה לפתע אם החתן (אחותו של הישמח ישראל) שהכלה איננה מוצאת חן בעיניה, ואי אפשר לה אפילו להסתכל עליה, ע"כ היא דורשת בתוקף שהחתן יעזוב את בית חותנו, ויסע הביתה בחזרה. הדבר נודע לרבינו ונפשו עגמה עליו מאוד, בעת עריכת סעודת שבע ברכות האחרונה אמר רבנו תורה על הכתוב (בראשית טז ו) 'עשי לה הטוב בעיניך', ותרגם אונקלוס כדתקין בעיניכי, דהנה (לעיל שם ד) כתיב 'ותקל גבירתה בעיניה', וברש"י, אמרה שרה זו מראה את עצמה כאלו היא צדקת... מדתו של אברהם אבינו ע"ה הייתה עין טובה, ומדת עין טובה הוא להיפך מ'עין רעה'. כי כמו שעין רעה גורמת לדבר טוב שיהפך לרע כמו כן עין טובה מהפכת כל הדברים הרעים לטובה, וכאשר אמרה שרה לאברהם שהגר מזלזלת בכבודה, אמר לה אברהם אבינו ע"ה, עשי לה הטוב - היינו עשי ותקני אותה, ובמה - בעיניך בעיניך הטובות - להביט במעלותיה, שתהפכי כל העניינים הרעים שבתוכה לטובה (ואכן, הדברים נשאו פרי ונמנע בס"ד כל ענין ה'גט' שם).

ומכאן, ילמד כל איש בדידיה, אף אם סבור אתה שפלוגי מושחת... פלוני טבעיו רעים וכיו"ב רבות, אנא, הבט והתבונן בו ב'עין טובה' וסוף דבר שיותקנו דרכיו, ויעזוב כל קלקוליו... ואף להורים ומחנכים יאמרו, בידכם הדבר - להפוך את ליבם ומוחם של התלמידים והבנים לטובה ולברכה - ע"י שתביטו בהם בעין טובה האומרת שוב ושוב, פלוני טוב הוא, פלוני חשיבותו גדלה עד מאד... כי בזה ייהפך לבכם וטבעם לטוב.

יש שאמרו לרמז במה שאמרו חז"ל לגבי ה'מצורע' (נגעים ב ג) 'כהן הסומא באחת מעיניו אינו רואה את הנגעים', כי כך אומרים לו לכהן, בבואך להביט בחסרונות רעך, הבט נא גם בעיניך השנית לראות גם במעלותיו... כי אם אינך רואה אלא בעין אחת - כלומר, שאי אפשר לך לראות גם במעלותיו, אל תביט כלל בחסרונותיו. וכך אמרו (שם משנה ב) 'אין רואים נגעים ביום המעונן', ואפשר לבארו, כשפלוגי במצב של 'מעונן' (עת צר ומצוק) אל תביט כלל על חסרונותיו... כי אין דנים את האדם במצב כזה... (אולי י"ל עוד, כשאתה (הרואה) במצב 'מעונן' אל תביט על איש בעולם לדון אותו, כי מי יודע באלו דינים תשפוט אותם).

כו. וכבר אמרו בעלי המוסר ב'לשון נופל על לשון', כי הקב"ה ברא בעולמו 'דומם צומח חי מדבר', ובכל אחד מהם כשימות ויכלה הדבר נקרא בשם 'נבל', הצומח ייקרא 'עציץ נובל', הדומם 'נבלי חרס' והחי נבילה, על משקל זה נאמר שניבול פה הוא סופו של ה'מדבר' - האדם. כי אם אינו שומר פיו הרי זה נחשב כ... ל"ע.

ואמר הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע, דאף שלאנשים כערכנו אין שמץ של השגה מאי נינהו מלאכי השרת וחיות הקודש, וכל שכן שאיננו מבינים מה הם הכנפיים של המלאכים, אולם זאת גילו לנו חכמינו זכרונם לברכה, שביום השב"ק אנו עושים כהבל פינו מה שמלאכים יכולים לעשות, והשיר והשבח שאנו משבחים למלך קל חי וקיים ביום השבת הוא כמו שירת המלאכים.

עוד כתב הרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע (ויקרא תרמ"ח ד"ה במדרש) משמו של הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע, וז"ל, ושמעתי מפי מו"ז ז"ל מה ענין שירה בכנף לחיות הקודש, רק שע"י השירה מתעלן^כ כמו העוף (שמגביה עוף לגבהי מרומים) בכנפיו, וכן כתב האריז"ל שכל עלייה על ידי שירה^{כט}. עכ"ל. והרי שגדול כוחה של הנגינה לעורר ליבו לאהבתו ויראתו ית' ולהבעיר אש קודש בקרבו, שזהו מ'עיצומו של יום השבת', יום אהבה^ל

שכל התוכחה היא על שלא עבד את ה' בשבתות בשמחה ובטוב לבב מרוב כליו.

מעיקרי עבודת ה' בשמחה בשב"ק הוא בריבוי זמירות שירות ותשבחות, וכמנהג ישראל קדושים, וכבר מצינו יסוד נאמן וקדום בדברי הגמ' (מנילה יב:) 'אמר רבא יום השביעי שבת היה, שישראל אוכלין ושותין מתחילין בדברי תורה ובדברי תשבחות'.

נפלאים המה דברי התוספות במסכת סנהדרין (לז: ד"ה מכנף) בזה"ל, כתוב ב'תשובת הגאונים', אומרים קדושה ביום השבת [עיי"ש], דכתיב (ישעיה ו ב) גבי חיות 'שש כנפים לאחד', וכל כנף הוא אומר שירה אחת ביום בששת ימי החול, וכשיגיע שבת אומרים החיות לפני המקום, רבש"ע אין לנו עוד כנף, והקב"ה משיב להם, יש לי עוד כנף אחד שאומר לפני שירה, שנאמר (שם כד טז) "מכנף הארץ זמירות שמענו", אלו ישראל שאומרים לפנינו שירה בעולם הזה. עכ"ל.

כז. מעשה באחד מאנשי הרה"ק רבי בונם מפשיסחא זי"ע אשר היה 'עצבן' (יהודי השרוי בעצבות ל"ע) שרצה לבוא אל הרה"ק ולשבות אצלו בשב"ק, ומן השמים סיבבו שלא עלה בידו להגיע עד 'פשיסחא' רק במוצש"ק. בבואו אל הקודש אמר לו הרבי ר' בונם, הנה יום השבת קודש מופלג הוא במידת הכנסת אורחים, וכשבא אצלו אורח טוב, יתן לו ויכבד אותו כפי ערכו. דהיינו אם חל ר"ח בשבת או חנוכה בשבת יכבד אותו קצת, דהיינו ב'קריאת מפטיר ובמוספים' של ר"ח. אם חל יו"ט בשבת יכבד אותו יותר, ויתן לו את כל הקריאה ואת כל התפלה של יו"ט, ואם חל יוה"כ בשבת אז יכבד אותו יותר ויותר, שיתן לו את המאכל - שאסור לאכול ביוה"כ שחל בשבת, ויבטל שבת א"ע כנגד יוה"כ. אך אם חל ט' באב בשבת, הרי הוא נדחה לאחר השבת, והשבת אינו מכבד אותו כלום, כי הש"ק אומר באורחים כאלו אין רצוני היום, רק יבואו לאחר השבת... ורמז היה בדבריו על 'עצבן' זה שנדחה מלהיות אורחו עד לאחר השבת (הובא בשיח שרפי קודש החדש, שבת כד).

כח. איתא בירושלמי במסכת עבודה זרה (פ"ב ה"ח) ששני אמוראים נחלקו בדבר הלכה עד שאחד מהם קם ורצה לנדות את חברו, אמרו לו חבריו הרי אדם גדול הוא וכיצד לא תחשוש לנדותו, שאל המנדה מהי גדולתו, אמרו ליה בכך שיודע להמתיק את הים הגדול, ומבאר שם הירושלמי בהמשך דבריו שהכוונה היא שיודע לכוין את השעה שהים הגדול אומר שירה לבורא ית"ש, ובאותה השעה המים נמתקים, וחזינן מכאן שאפילו מים מלוחים ביותר כמי הים הגדול נמתקים כאשר הם משוררים לקל עליון. וקל וחומר שהאדם עצמו 'מתמתק' ברוחניות ובגשמיות ונחלץ מכל צרותיו בעת שהוא משורר אל בוראו בשיר וקול תודה.

כט. וכבר כתב 'החינוך' (מצוה שפד) בטעם המצווה האמורה בפרשתן לתקוע בחצוצרות בעת מלחמה וביום שמחתכם ומועדיכם, וז"ל, שהאדם מהיותו בעל חומר צריך התעוררות גדול אל הדברים, כי הטבע (של האדם) שמבלי מעיר יעמוד כישן, ואין דבר יעוררוו כמו קולות הניגון.

זכר לדבר יש ללמוד ממה שאמרו בגמ' (ערכין י:) 'אמר רבא בר שילא אמר רב מתנה אמר שמואל, מגריפה היתה במקדש עשרה נקבים היו בה כל אחד ואחד מוציא עשרה מיני זמר, ופירש רש"י, 'מגריפה - שבה גורפין את דשן המזבח', והקשו בתוס', 'וקשה דהא היתה כלי זמר', וכלומר מה השייכות בין 'מגריפה' שהיא כלי זמר להוצאת הדשן מעל המזבח, ולמדנו מדברי רש"י בדרך הרמז שאכן 'מגריפה' זו המנעימה בקול פולח כליות ולב היא המוציאה את כל ה'דשן' והפסולת מהלב.

ל. רמז לדבר אמר הרה"ק רבי צבי הירש מזידיטשוב זי"ע כי 'שבת' בגימטריא 'אהבה בכל לב, אהבה בכל נפש, אהבה בכל מאד' (הובא בבני יששכר מאמרי השבתות מאמר א אות ט).

באר הפרשה - פרשת בהעלותך

ודבקות בהשי"ת מתוך השתוקקות עצומה ברשפי אש יוקרת אל אבינו שבשמים לא.
 מדרשי חז"ל שהיה זה 'כתינוק הבורח מבית הספר', וכלומר שנסעו מהר סיני משום שחששו שמא יוסיף הקב"ה לתת להם תורה ומצוות.

אותי יום יום ידושוני - לעסוק בדברי תורה דבר יום ביומו
 בפרשתן (י לג), 'ויסעו מהר ה' דרך שלושת ימים וארון ברית ה' נוסע לפנייהם דרך שלושת ימים לתור להם מנוחה', וידוע מה שכתבו רבותינו הראשונים (רמב"ן פסוק לה, ותוס' שבת קמז. ד"ה פורענות) בשם

עפי"ז פירש ה'כלי יקר' את האמור כאן בזה"ל, לפי שכתוב במגילת סתרים 'אם תעזבני יום יומיים אעזובך' (ספרי עקב יא כב), משל לשנים שהולכין זה מזה, זה הולך מיל למזרח וזה למערב, נמצא שהם רחוקים

לא. ידוע מה דאיתא (סנהדרין סה: ובזוה"ק בכמה מקומות) שהגהנום שובת בשבת ואין הרשעים נידונים בו, ואפשר להוסיף בביאור הדבר על פי שכתב הרה"ק ה'שם משמואל' (תשא תר"ע) וז"ל. 'הנה כ"ק אבי אדמו"ר (האבני נזר) צוקללה"ה הכ"מ זי"ע אמר, שאם תהיה לאדם השתוקקות לעבודת השי"ת, אז אי אפשר שיהיה בגיהנם, ואם יהיה שמה, ערב הוא בדבר, שהתשוקה היא תוציא אותו החוצה משם כחץ, עכ"ל, ובמקום אחר (קרח תרע"ז) מביא כיוצא בזה 'וכענין שהגיד לי כ"ק אדמו"ר זצלה"ה שאיש אשר התשוקה שלו היא תורה ומצוות, אי אפשר שירד לגיהנם, ואפילו אם ירד, הנני ערב בעדו שימהר ויעוף משם כחץ מקשת', עכ"ל, ומאחר שבני ישראל מתעוררים ביום השב"ק לעבוד את בוראם ויוצרים מתוך תשוקה לזהות על כן 'בדין' הוא שאותה תשוקה תוציא אותם מהגהנום ביום השבת ויעופו משם כחץ מקשת'.

הוא אשר דיבר הרה"ק ה'אמרי חיים' זי"ע מויז'ניץ לבאר בהא דאיתא במדרש (בר"ר כב יג) שלאחר שהרג קין את הבל והוכיח הקב"ה את קין והענישו 'פגע בו (בקין) אדם הראשון, אמר לו מה נעשה בדיןך, אמר לו עשיתי תשובה ונתפשרתי וכו', מיד עמד אדם הראשון ואמר מזמור שיר ליום השבת' (תהילים צב א), וכבר תמהו המפרשים מהו שאמר 'ונתפשרתי', וכי שייך אצל הקב"ה עניין 'פשרה', ובעיקר תמוה מה שפתח אדם הראשון ואמר מזמור שיר ליום השבת, מה עניין שבת לכאן. וביאר ה'אמרי חיים', כי קין התאונן ואמר עשיתי תשובה ונתפשרתי, והיינו, שלא היתה ה'תשובה' באופן של חמימות ואש קודש לבעור מחדש אל הקב"ה, רק נשארתי 'פושר' שאינו כל כך חם ובווער... מיד פתח אדם הראשון ואמר לו מזמור שיר ליום השבת, הכנס עצמך ליום השבת, ומכוח קדושתה תתחדש בלב שלם עד שנכספה וגם כלתה נפשך, ואל תישאר 'קר' וצונן ביום השבת אלא 'קום קרא אליו', התעוררי התעוררי כי בא אורך, ואזי 'חיש לאמצך'...

ויתבאר ביותר עפ"י המסופר ששאל הגה"ק ה'חזון איש' זי"ע את הגה"צ רבי יענקלה גלינסקי זצ"ל האם זכה להניח תפילין בהיותו במחנות העבודה בסיביר תחת שלטונות הרשע, והשיב לו שבהגיעו לסיביר באו עמו עוד כמה שומרי תורה ומצוות, מיד ערכו הרשעים חיפוש מדוקדק בכליהם ובבגדיהם, ומצאו כמה וכמה זוגות תפילין, ובחמתם כי רבה נטלו את התפילין ושרפום באש ה"י, אכן רבי יענקלה עצמו הצליח להחביא את התפילין מעיניהם, והניחם במקום מסתור. והנה בכל יום ויום היה מעבידים אותם בעבודת פרך שעות על גבי שעות בחטיבת עצים בקור מקפיא כשרגליהם מבוססות בשלג עמוק, ולאחר שעבדו כמה שעות נתנו להם 'הפסקה' מועטת של רבע שעה לנוח מעט, ומיהרו העובדים הגויים לחמם מים ולשפכם על הרגליים הקפואות בכדי לשמור על חיותם וזרימת הדם, אך לעומתם שומרי התורה מיהרו לילך למקום בו הוחבאו התפילין ולמהר להניחם (ועקב הזמן המועט שעמד לרשותם, כי רבים רצו לזכות להניח תפילין, על כן לא היה סיפוק בידם אלא להניח ולקרוא פרשה ראשונה של קריאת שמע ומיד לחלוץ), ואמר לו ה'חזון איש' שהינו מקנא בו באותה הנחת תפילין שנעשתה במסירות נפש.

עתה הבה ונתבונן, היאך באמת לא קפאו רגליהם של החרדים לדבר ה' שהניחו תפילין במקום שיתעסקו באותה שעה בחימום הרגל, והרי היה זה כפור עז החודר עד לשד העצמות... אין זאת אלא שרתיחת הלב להנחת תפילין שהיא 'אות' וקשר עליון עם הקב"ה היא שהרתיחה את כל אברי הגוף וחיממה אותם... אף אנן נענה ונאמר, אם עבודתו בשב"ק תהא מתוך רתיחה בבחי' נפשי חולת אהבתך אזי כל 'גופו' ונפשו יעלו רתיחה, וכבר כבר לא יהיה רק 'ונתפשרתי' מלשון צונן ופושר...

והנה נודע מה שאמרו חז"ל (שבת י:): 'מתנה טובה יש לי בבית גנזי ושבתי שמה, ואני מבקש ליתנה לישראל, לך והודיעם', ויתבאר בזה על פי מעשה באחד נכרי זקן שהיה דר במדינת אוקראינה שכבר לא היה בכוחו לעבוד את

היא במה שהם ברחו מבית מקום לימודם, שאין זה אלא עוון אבל לא פורענות.

ומבאר ה'חתם סופר' זי"ע (ספר הזיכרון מכת"ק בדרוש לו' אב עמ' נא) באופן נורא וז"ל. 'כי הנה איתא במדרש רבה פר' ראה (פרשה ד) 'הסייף והספר ירדו כרוכים מן השמים, אמר להן אם תעשו מה שכתוב בספר הזה אתם ניצולים מן הסייף הזה, ואם לא תעשו, אתם נהרגים בסייף הזה', וכוונתם בזה כי אינו דומה פורק עול לימוד התורה לעובר שאר עבירות, כי בשאר עבירות העונש מעותד ליום מועד כי יבוקר פנקסו, אבל ביטול תורה אינו כן אלא עונשו כרוך בעקבו בשני דליים מים כשזה עולה זה יורד. ועל כן אמרו חז"ל (אבות ג ה) הפורק ממנו עול תורה נותנים עליו עול מלכות ועול דרך ארץ'. כי העוזב את דרכי התורה נכנס מיד לעול מלכות ופורענות באה עליו, נמצא שעצם חטא עויבת התורה היא עצמה פורענות כי הם כרוכים זה בזה. לכן באותה שעה שעזבו וברחו ממתן התורה, מיד ראה משה רבינו כי שעבוד עול מלכויות

זה מזה ב' מילין (אעפ"י שב"א הלך רק מיל אחד), כך אמר הכתוב כי המה נסעו מאחרי ה' ונזורו אחור דרך ג' ימים מן השכינה, ולעומת זה גם ארון ברית ה' נוסע לפנייהם להתרחק מהם דרך ג' ימים, נמצא ריחוק דרך ו' ימים ביניהם כדי לתור להם מנוחה מן המצות אשר מאסו בהם, עכ"ל. והרבה יש להתעורר בהתחזקות ב'קביעות עיתים לתורה', ללמוד חק תלמודו בכל יום ממש^ל, ושלא יעבור עליו אפילו יום אחד ח"ו לבטלה, בכדי שלא יהא בכלל 'אם תעזבני יום יומיים אעזבך' ל"ג.

והנה אמרו חז"ל (שבת קטז. הובא ברש"י פסוק לה) כי פרשת ויהי בנסוע הארון הרי הוא ספר בפני עצמו, והוא נבדל בננין הפוכין בתחילתו ואחריתו - להבדיל בין פורענות לפורענות, ובתוס' (שם) ביארו שפורענות הב' הוא פרשת 'ויהי העם כמתאווננים', ונאמר מיד 'ותצא אש'. והפורענות הא' היא מה שנאמר 'ויסעו מהר ה'', וכמדרש חז"ל 'כתינוק הבורח מבית הספר'.

ולבאורה צ"ב, דבשלמא בפרשת המתאווננים אכן נאמר 'פורענות' - ותצא אש. אבל איזה 'פורענות'

האדמה, על כן שלח אגרת לבנו הדר במרחק וכתב לו, הנה קרב ובא עונת החרישה וזריעה, ותש כוחי לצאת ולהתייגע בחרישת השדה והפיכת רגבי האדמה, אנא ממך חוש לעזרתי, לך לך מארצך אל בית אבותיך ותעבוד במקומי למען אוכל לחיות מתנובת הארץ, ואל תשליכני לעת זקנה... כשהגיע המכתב לבית הבן וקרא בו מיד שלח לו מברק דחוף בו כתב, אל תיגע באדמה כי הטמנתי שם אוצרות זהב וכסף אבנים טובות ומרגליות, כעבור כמה ימים חזר ושלח אגרת השנית בה כתב, אבא היקר, עשיתי כל שביכולתי... כלומר שלא היה שם כלל אוצר, רק הבן הכיר ב'טיבו' של האב ובחמדנותו הגדולה, וידע היטב כי ברגע שישמע האב שיש 'אוצר' בתוך האדמה אזי מיד 'ישכח מזקנותו' וירוץ כמו ילד להפוך את האדמה בכדי לגלות את המטמון... ונמצאת האדמה חרושה כהוגן... ולדידן, פעמים שאדם מרגיש 'עייף' בשבת, עייפות הנפש והגוף, על כן אמר הקב"ה למשה לך והודיעם מאותה מתנה טובה שיש לי בבית גנזי, תגלה את אוזניהם שיש כאן אוצרות מלכים מ'בית גנזיו' של הקב"ה, ומיד תפוג 'עייפותם', וירוץ עבדך כמו אייל...

לב. ובעניין זה אמרו לרמזו בהא דאיתא בגמ' (שבת פו:) 'בשבת ניתנה תורה לישראל', שבא ללמד שכשם שיום השבת קבוע ועומד, ולא יוכל בר אנוש להקדימה ולאחרה לעולמים, אף אם מאד מאד נחוץ לו להזיז את השבת ליום אחר מחמת עסק ממון שנזדמן לו וכדו', ואפילו אם ירצה להשלימה בכפליים כגון לערוך במקומו ב' ימי שבתות גם כן לא יועיל לו במאומה. כיוצא בו, 'בשבת ניתנה תורה' - אין להזיז 'שיעור תורה' הקבוע, ולא יאמר למחרת היום אשלים את הלימוד היומי, אלא בכל יום ויום עליו להשלים את חוק לימודו.

לג. מיקירי קרתא דשופריא ומנקיי הדעת שבה היה הגה"צ רבי זלמן בריזל זצ"ל, ביום מן הימים הוצרך ר' זלמן להיכנס אצל הרה"ק ה'אמרי חיים' מוויז'ניץ זי"ע ונקבע לו לשעת בוקר מוקדמת, ולכן הקדים ר' זלמן והגיע לבני ברק בלילה שלפני היום, והשתכן אצל בנו ר' נטע. והנה מנהגו של אותו חסיד היה לשכב במיטתו בין השעות 11 בלילה עד 2 לפנות בוקר, ותיכף היה מתעורר לעבודת הבורא. באותו לילה לא הספיק רבי זלמן להשלים כל שיעוריו בתורה, ועל כן נשאר ללמוד לגמור חוק לימודו, הפציר בו רבי נטע שילך לישון וכבר ישלים את לימודיו למחר... אך ר' זלמן לא זע כלל לשמע דבריו אלא המשיך בלימודו, אך בנו שדאג לו המשיך ואמר לו, אולי תמשיך מחר... אולי תשלים למחרת את חוק לימודך... הלא מאוחר כעת... משראה שאינו נענה לאחר כל ההפצרות המרובות,

באר הפרשה - פרשת בהעלותך

הזכות פר' נשא) 'המדרש מאריך (בפרשת נשא) יותר מבכל מקום, וכן בזה"ק האידרא. ולמה, נראה - לפי שברוב שנים הפרשה (הלה) בחג שבועות שניתנה לנו התורה וכו', והרי שבימים אלו הקב"ה נותן 'שפע' של תורה, ועדיין השערים פתוחים לרווחה לכל הרוצה לבוא וליטול את ה'.

מתוח כנגדם, פתח בתפילתו ואמר - 'קומה ה' ויפוצו אויביך וינוסו משנאיך מפניך, ולא ישלטו בבניך'.
והזמן גרמא להתחזקות בלימוד התורה ל' שהלא עומדים אנו בשבעת ימי תשלומים לחג קבלת התורה ליה, ונודע מה שכתב הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע (ספר

פנה ר' נטע אל מטבח ביתו וישב לסעוד את לבו בסעודת הערב. אדהכי והכי סיים ר' זלמן את לימודיו, ובעברו ליד המטבח הבחין בבנו האוכל לשובע, פנה אליו ואמר לו... די לך נטע בני, אולי תשלים למחרת...
לד. נוראות אמר הרה"ק ה'בית אהרן' זי"ע בנוסח התפילה (בברכות ק"ש שבתפילת הערב) כי הם חיינו ואורך ימינו - אם התורה הקדושה היא מקור חיותו ועוסק בה תמיד. אזי 'ובהם נהגה יומם ולילה' - על ידי לימוד התורה נעשה הוא מנהיג העולם, אם ירצה יהפוך לילה ליום, ואם ירצה יהפוך יום ללילה (מובא גם בקובץ באו"י עט עמוד קכ"ו בהערה ה).
לה. ודע כי אין הקב"ה דורש ומבקש מאתנו אלא להתחיל מבראשית, יתחיל בעבודתו המוטלת עליו - לעסוק בתורה בהתמדה כל חד וחד בדרגא דיליה, ואז יגמור ה' בעדו, כדברי רש"י (שמות יט ה) 'ועתה אם שמוע תשמעו בקולי, אם עתה תקבלו יערב לכם מכאן ואילך - שכל התחלות קשות'. אבל אם יתייאש מלהתחיל אף בעת ההתחלות הקשות, להיכן יגיע...

אמרו המושלים להמשיל מדרכו של עולם, פעם קנה הקונה מנעלים חדשים ושילם עליהם במיטב כספו, בעודו נהנה להלך במנעליו החדשים הם החלו ללחוץ על רגליו עד כדי זוב דם בכמה מקומות בכף רגלו, מיד אץ הקונה אל ה'מוכר' וגער בו, איזה מנעלים נתת לי, וכי לזה כיליתי את כספי - שיזובו רגלי דם ויהיו נפוחים וכואבים בכל אבר ואצבע שברגלי... אמר לו המוכר, תנוח דעתך קונה יקר, אין ברירה אחרת - כך הוא דרכו של מנעל חדש, המתן בסבלנות כשבועיים ימים ותראה שכל הלחץ שהמנעל לוחץ פסק ותהנה עד מאד ממנעליך החדשים והטובים...
וכן עשה האיש, חלץ מנעליו הניחם בארון שבביתו, לאחר שבועיים שב ללבשם, ואוי... שוב הם לוחצים את רגליו במידה מרובה. כאן כבר פקעה סבלנותו וברוב כעס נכנס לבית המוכר ושפך על ראשו קיתונות של זעם וחימה, למה רימיתני זה פעמיים, כבר עברו שבועיים ושום דבר לא זו ולא נפחתו הכאבים, חקר המוכר למעשיו של הקונה ה'חכם', ומשהבין את הנהגתו עם המנעלים פתח את פיו ב'מענה רך ישיב חימה', לא מחכמה שאלת על כך, כי לא הייתה כוונתי שתניח המנעלים בארון ומאליהם יפסיקו להכאיב וללחוץ אותך אחר שבועיים, 'אם כה תעשה' - שתמשיך לנעול אותם לרגליך על אף היותם כואבים ומכאיבים אז כעבור שבועיים ימים יקבלו המנעלים צורת רגליך והכל יבוא על מקומו בשלום... כיו"ב לענין עסק התורה, הגם שרק כל התחלות קשות, מ"מ על האדם להתחיל ללמוד, וא"א לו להניח את הגמרא בארון הספרים ולאחר שבועיים ימים להוציא משם את הגמרא ולהתאונן שלא זו מאומה ועדיין קשה עליו לעסוק בתורה, רק אם יעסוק בתורה ויקיים כל התחלות... אז לאחר זמן ינוח לו וירגיש טעם מתיקות התורה בעזהשי"ת.

עוד משלו, לאיש שלמד מחברו לנהוג ברכב (דרייווען א קאר), ה'מלמד' יצא עמו על הדרכים, והראהו כאן נוסעים ושם עומדים, כאן ממתינים ושם ממשיכים, בכפתור זה מדליקים ובזה נוסעים אחורנית וכו' וכו', על אם הדרכים הורה לו להיכנס לצידי דרכים, שם ראו מקום גדול מקורה ובצד חנות, תמה התלמיד מה יש כאן, וכי למיני מתיקה אני צריך כעת... הראה לו המלמד שיש שם עמודים עם צינורות, צינורות הללו מוליכים דלק ובניזין לקרבי הרכב, ורק כך אפשר להמשיך בנסיעה, כי ללא שיריו את צמאון הרכב לדלק (גז) לא יסכים להמשיך בנסיעה. משקרבת התלמיד ל'מקור' הדלק, זעק, אוי ריחו נורא, אינני מסוגל לעמוד כאן אפילו עוד רגע כמימריה, עצה טובה יש לי - תחת הבניזין יבוא הקולה - באחורי הרכב (טראנק) יש לי בקבוק חדש של 'קוקה קולה' - את תכולתו אשפוך בפי הרכב אשר שם הוא שותה לצמאו... וניסע לשלום, אמר המלמד, לא ולא, זה לא יעבוד, טען התלמיד בטפשותו, וכי למה תדבר כן, מי פיתה אותך לחשוב שטויות כגון דא, מה בין קולה לדלק, אדרבה הקולה הוא משקה חשוב פי כמה וכמה ועולה על שולחן מלכים... והרי אין צורך לבאר טפשותו של התלמיד, כי 'מאשין' (מכשיר) זה נוסע דייקא עם דלק ובניזין, ועם קולה אינו זו ממקומו.

באר הפרשה - פרשת בהעלותך

ז

יהא רעוא מן קדם אבוהון די בשמיא שנוכה לעלות ולהתעלות בדרכי האמונה המהורה, בשמחה ובטוב לבב, ויקיים בננו הפסוק דפרשתן (י כט) 'כי ה' דיבר טוב על ישראל' לח, ואור חדש על ציון תאיר לט במהרה בימינו אמן.

ולדין, הרוצה להתקדם, לעלות במעלות התורה, ידע, כי מאשין זה – עסק התורה, יוכל ליסע רק יחד עם ה'קושי', לא עם תענוג ובקלות – כאותו משקה המענג – קולה, יצליח להתעלות, רק דייקא עם 'כל התחלות קשות' אז אכן, סוף דבר, ש'יערב' לכם מכאן ואילך.

לו. מעשה באב לבחור מהולל בתשבחות, שהבין את 'טיב הסחורה' שברשותו, ובבואו לעונת השידוכים כשהצעות החלו לזרום כגשם ביום החורף, ביקש האב (מלבד זאת שעמד האב להסכים רק לשידוך חשוב ומשובח) שיתנו לו 2 דירות עבור הבן, משעברו כמה חדשים ולא התקדם מאומה החלו השדכנים להסביר לו כי עליו לרדת מהעץ... וכי באמת כך תתגאה עם בנך וכיו"ב משאר טענות. אך הלה עמד על שלו.

ויהי היום, ותיהום כל העיר, השמעתם, אותו בחור בא בקשרי שידוכין, עם מי... עם בת פלוני, המה ראו כן תמהו, והלא ידוע אותו אבי הכלה דלפון בן דלפונים, וכי הוא הבטיח ל'חתן' 2 דירות, והרי אף את ההוצאות של הלבשה וכיו"ב יצטרכו לאסוף ב'שטיבלעך' עבורו...

משנתבקש אבי האב הסבר לכך, ענה, הנה כל השדכנים טרחו להסביר לי עד כמה בני החשוב אינו חשוב כל כך, בני הצדיק אינו צדיק כל כך – עד כדי 2 דירות, בני הת"ח אינו ת"ח, אבל זה האיש שזכיתי להיות מחותן, הוא 'מבין' כהוגן על בני, ובכל העת הכריז כי אכן חתן זה ראוי לקבל 2 דירות ואף יותר, אבל מה יעשה שאין בידו לשלם כל כך...

על דרך זה ייאמר לעניין לימוד התורה, שהיא מחזרת אחר מי שמבין 'בטיבה' ומכיר בגדולתה, ואף אם אין לו 'שלם', כל עוד שהוא מכיר בחשיבותה ורוצה לזכות בה מתוך הכרה בקדושת התורה... סוף דבר, אם לא יתייאש וינסה לקנותה אכן יזכה לתורה.

לז. הנה כתיב בפרשתן (ח יט) 'ולא יהיה בבני ישראל נגף בגשת בני ישראל אל הקודש', וברש"י, 'שלא יצטרכו לגשת אל הקודש'. דבר נחמד הביא הרה"ק האמרי נועם ז"ע (אות י) לפרש בדרך צחות, ע"פ המסופר על גביר אדיר אשר היה בריא ושלם בגופו ובממונו, ואף נתברך בבנים כשתלי זיתים, פעם אחת ניצב האיש לפני הרה"ק המגיד מקאז'ניץ ז"ע וביקש את ברכתו, שאלו 'המגיד' הרי לא חסרת מאומה ומדוע באת אלי, השיב הגביר, על הא גופא באתי לבקש את ברכת הרבי, שלעולם לא אצטרך לבוא אליו... עפ"י ביאר האמרי נועם בלישנא דקרא, כי 'הקודש' מרמז על הצדיק, והכי קאמר 'ולא יהיה בבני ישראל נגף בגשת בני ישראל אל הקודש', שלא יצטרכו לגשת אל הצדיק מחמת נגף ח"ו וכדומה ושאר חסרון, אלא רק לזאת ילכו אל הצדיק לבקש ממנו שיפעל בתפילותיו שלא יצטרכו לגשת אל הקודש... ולעולם לא יחסר להם מאומה, אכ"ר.

לח. ידוע שהרה"ק מלעכאוויטש ז"ע אמר פעם בחזרו מבית הטבילה בערב שבת קודש פרשת בהעלותך לעת כזאת היה עלינו לשורר ולזמר בתופים ומחולות, כי בפרשה זו כתיב 'כי ה' דיבר טוב על ישראל'.

לט. אגב אורחא, הנה איתא מהרה"ק רבי פינחס מקאריץ (אמרי פינחס השלם פ"ר בא), שהכל תלוי ב'אור הגנוז', ואיתא בזוהר הקדוש (ויקרא פח): שבכל יום יש רגע אחד שאז מתגלה אור הגנוז, ובאותו הזמן מתקבלים כל התפילות, ולכך איתא במדרש (עיי' דב"ר ב יב) 'קוה אל ה' – אפילו מאה פעמים, כלומר, כשאדם מתפלל על איזה דבר הרבה פעמים ואינו נענה יתפלל עוד ולא יתייאש, וביאור הדבר, כיון שהכל תלוי באור הגנוז וכבר אמרנו שבכל יום הוא מתגלה בעולם, ואפשר שיזדמן לו לאדם אותו עת שיתגלה האור ומיד נעשה בקשתו, כי דבר הגנוז אין יכולים לידע אימתי מתגלה, ומוסיף שם מכל מקום משמע קצת שבבוקר קודם נץ החמה מתגלה ואז עת רצון לשאול כל אחד צרכיו (נ"ל בשם הבעש"ט ז"ל). עוד איתא באמרי פינחס (בפרשתן) שבפרשת בהעלותך מאיר ומתעורר ענין אור הגנוז, אמור מעתה כי 'עת רצון' נפלא הוא בכל השבוע לקבלת התפילות.